

UNIVERSITY
OF WARSAW

International scientific conference in Baltic Studies

FORMS OF FREEDOM – LITERATURE • CULTURE • LANGUAGE

University of Warsaw
20–21 September 2021

ABSTRACTS

<p>dr. Laimutė Adomavičienė <i>nepriklausoma tyrėja</i></p>	<p>Kultūros intertekstai lietuvių (e)migrančių literatūroje 1990–2020 m. Pranešimo objektas – lietuvių (e)migrančių literatūra vaikams ir jaunimui, sukurta per 30 Lietuvos nepriklausomybės metų (1990–2020). Naujausioji lietuvių (e)migrančių vaikų literatūra, sukurta po 1990-ųjų, sistemingai nebuvo tirta. Keliami du pranešimo tikslai: 1) trumpai pristatyti lietuvių (e)migrančių literatūrą vaikams ir nusakyti ypatumus; 2) analizuoti intertekstus grožiniuose kūrinuose, susijusiuose su Kinijos kultūra (Evelinos Daciūtės „Meškių istorijos“, 2014–2016, Linos Mumgaudytės „Pono Čao diena“, 2014); Havajų mitologija (Vaivos Rykštaitės „Ugnikalnio deivė ir Džonas iš Havajų“, 2016), lietuvių legenda („Jūratė, Kastytis ir Mikas“, 2018); Australijos istorija (Akvilinos Cicėnaitės „Kengūrų slėnio paslaptis“, 2014). Taikoma aspektinė, lyginamoji analizė, remiamasi intertekstualumo teorija (Gerardo Genette'o, Irinos Melnikovos, kt. tyrimais).</p>	<p>Cultural intertexts in Lithuanian (e)migrant literature (1990–2020) The subject of the paper is Lithuanian (e)migrant literature for children and youth, created during the 30 years of Lithuania's independence (1990–2020). The latest Lithuanian (e)migrant children's literature has not been systematically studied. The paper aims to: 1) to briefly present Lithuanian (e)migrant children's literature and to describe its peculiarities; 2) to analyse intertexts in fictional works related to Chinese culture (Evelina Daciūtė's <i>Meškių istorijos</i>, 2014–2016, Lina Mumgaudytė's <i>Pono Čao diena</i>, 2014), Hawaiian mythology (Vaiva Rykštaitė's <i>Ugnikalnio deivė ir Džonas iš Havajų</i>, 2016), Lithuanian legends (<i>Jūratė, Kastytis ir Mikas</i>, 2018), history of Australia (Akvilina Cicėnaitė's <i>Kengūrų slėnio paslaptis</i>, 2014). Comparative analysis is applied, drawing from the theory of intertextuality (research by Gerard Genette, Irina Melnikova, etc.).</p>
<p>dokt. Agnė Aleksaitė <i>Lietuvių kalbos institutas</i></p>	<p>Laisvėjanti lietuvių kalbos naujadarų daryba: kontaminacinių darinių atvejais Lietuvių kalbotyros veikaluose kontaminaciniai dariniai – dviejų žodžių (labai retai – kelių) maišiniai – ilgą laiką buvo „pakraštiniai, didesnio dėmesio neverti reiškiniai“ (Miliūnaitė 2014: 246), pavieniai kalbėjimo riktai („savotiškas liežuvio suklupimas“; plačiau žr. Urbutis 2009: 354–355; plg. anglų k. speech-error blends), kurių atsiradimo pagrindas – psichologinis, t. y. „kalbėtojo neapsisprendimas, katrą konkuruojantį vienetą pasirinkti“ (LKE 2008: 282), o jų sudarymo būdas – kontaminacija – nelaikytas „tradiciškai suprantamos žodžių darybos proceso dalimi“ (Miliūnaitė 2014: 249). „Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne“ (toliau – ND; http://naujazodziai.lki.lt/) sukaupia medžiaga rodo, kad kontaminaciniai dariniai sudaro 2,4% visos naujosios leksikos ND, todėl naujų lietuviškų žodžių darymas(is) kontaminacijos būdu – tai „sąmoningos kalbinės veiklos rezultatas“ (Miliūnaitė 2014: 261; plg. anglų k. intentional blends) ir laisvėjančios žodžių darybos įrodymas.</p>	<p>Liberalization of Lithuanian language innovations: the case of contaminating structures In Lithuanian linguistics, contaminating formations, a mixture of two words (very rarely – several), have long been “marginal phenomena not worth paying more attention to” (Miliūnaitė 2014: 246), isolated slips of the tongue (“peculiar stumbling of the tongue”; see Urbutis 2009: 354-355, see also speech-error blends) which have a psychological basis, i.e. “The speaker's indecision to choose each competing unit” (LKE 2008: 282). The way they are formed, contamination, was not considered “part of the traditionally understood word-making process” (Miliūnaitė 2014: 249). The material collected in the Database of Lithuanian Neologisms (ND; http://naujazodziai.lki.lt/) shows that contaminating derivatives make up 2.4% of the total new vocabulary in ND, therefore the formation of new Lithuanian words by contamination is a “result of conscious linguistic activity” (Miliūnaitė 2014: 261; see also intentional blends in English) and a proof of liberalization of word formation.</p>
<p>prof. dr. Gabija Bankauskaitė <i>Vilniaus universitetas</i></p>	<p>Laisvės formos Antano Vaičiulaičio egodokumentikoje Antanas Vaičiulaitis (1906–1992) – vienas žymiausių Lietuvos rašytojų, literatūros kritikas, vertėjas, redaktorius, didžiai ištikimas lietuviškam žodžiui, knygai, kultūrai. Nors A. Vaičiulaičio gyvenimą ir kūrybą negailestingai veikė ir koregavo XX amžiaus įvykiai, jis nevengė tiesiogiai ar netiesiogiai išreikšti savo pažiūrų apie tėvynę, tėvynainius, jų laisvę, prisiimti atsakomybę už savo atvirą žodį. Tėvynės, gimtojo krašto, lietuvių tautos, jos okupacijos, emigracijos padarinių ir laisvės vilties motyvai – vieni svarbiausių A. Vaičiulaičio kūryboje ir asmeniniuose tekstuose. Rašytojo egodokumentika, memuarai atsiskleidžia kaip specifinė atminties forma, perteikianti kultūrinės atminties refleksiją.</p>	<p>Forms of freedom in Antanas Vaičiulaitis's egodocuments Antanas Vaičiulaitis (1906–1992) was one of the most famous Lithuanian writers, a literary critic, translator, editor, devoted to the Lithuanian word, book, and culture. Although Vaičiulaitis's life and work were ruthlessly influenced by the events of the 20th century, he did not shy away from directly or indirectly expressing his views on the homeland, compatriots, their freedom, and from taking responsibility for his speech. The most important themes in his work and personal notes include the homeland, the native land, the Lithuanian nation and the consequences of its occupation, emigration and hope for freedom. The writer's egodocuments and memoirs reveal themselves as a specific form of memory, conveying a reflection of cultural memory.</p>

<p>dr. Giedrė Barkauskaitė <i>Vytauto Didžiojo universitetas</i></p>	<p>Laisvės atspindžiai Lietuvos dainų šventėse po 1990 metų Naujas istorinis laikotarpis, prasidėjęs po 1990 m. kovo 11 d., turėjo ryškių sprendinių Lietuvos dainų švenčių tradicijoje. Šio kultūrinio reiškinių aktualumas, svarba, turinys, kūrybiniai ieškojimai buvo dėliojami ieškant tiek gilesnių istorinių pamatų, tiek visiškai naujų idėjų. Lietuvos dainų šventės – daugiasluoksnis kultūrinis reiškinys, apjungiantis skirtingas meno formas, žanrus. Pranešimo metu siekiama atkreipti dėmesį į vieną ryškesnių renginių – Šokio dienos koncertų turinį. Nuo minėtos datos (1990 m.) buvo suorganizuotos aštuonios Dainų švenčių Šokių dienos, kviečiančios į renginius įvairaus amžiaus, įvairių Lietuvos ir Pasaulio vietovių šokėjus. Pranešimo tikslas – apžvelgti laisvės atspindžius choreografinėje kūryboje, aptarti dalyvių – šokėjų patirtis.</p>	<p>Reflections of freedom in the Lithuanian Song Festivals after 1990 A new historical period that began after March 11 1990, was clearly reflected in the tradition of the Lithuanian Song Festivals. The relevance, importance, content, and creativity of this cultural phenomenon were laid out in search of both deeper historical foundations and completely new ideas. The Lithuanian Song Festivals are a multi-layered cultural phenomenon that combines different art forms and genres. The aim of the paper is to draw attention to one of the most significant events of the festivals, the Dance Day concerts. Since 1990, eight Song Festival Dance Days have been organized, gathering dancers of all ages, from various parts of Lithuania and the world. The paper reviews the reflections of freedom that can be observed in choreographic creations and discusses the experiences of the participants.</p>
<p>mgr Paweł Brudzyński <i>Uniwersytet Warszawski</i></p>	<p>Curatives in the Chyliński's Bible The subject of the talk is curatives, a special type of causative verbs in Lithuanian, in the Bible translations by Samuel Boguslaw Chyliński (1660). Curatives are a special type of causation implementing the causee-suppressing valency (CSP) pattern. In the analyzed text, one can notice several morphological, semantic or syntactic features coinciding with contemporary curative constructions. However, in addition to the morphology and semantics of curatives, the paper discusses also some rare cases that can be interpreted as expressing the causee and includes remarks on the lexicalization processes.</p>	
<p>prof. dr hab. Tadeusz Bujnicki <i>Uniwersytet Warszawski</i></p>	<p>Wskrzeszanie Wielkiego Księstwa Litewskiego. Utopijna “Szwajcaria” krajowców Życie “pośmiertne” Wielkiego Księstwa Litewskiego w okresie zaborów. Krajowcy – orientacje ideowe i program. Między ideą konserwatywną a demokratyczną. Problem tradycji jako spoiwa – jaka tradycja i co w niej eksponowane. Główni przedstawiciele. Publicystyka „Przeglądu Wileńskiego”, „Kuriera Litewskiego” i in. Rola Ludwika Abramowicza. Określenie “krajów” i jego mieszkańców. Relacje wzajemne narodowości. Model państwa: federacyjność, autonomia i niepodległość. Problem pograniczności. Wobec litewskich i białoruskich ruchów odrodzeniowych. Równouprawnienie? Dominacja? Suwerenność? Narodowość a układ klasowy projektowanego „państwa”. Czynniki kulturowe. Multikulturowość. Co ma łączyć narodowości? Litwini, Polacy, Białorusini. Inne narodowości (Żydzi); Tutejsi w „państwie” krajowców. Litwa Środkowa – kłeska krajowców.</p>	<p>Reviving the Great Duchy of Lithuania. The utopian “Switzerland” of the Natives The “posthumous” life of the Great Duchy of Lithuania in the period of partitions. The Natives (<i>krajowcy</i>) – their ideological orientations and programme. Between the conservative and the democratic idea. The problem of tradition as a binding material – what tradition and what does it emphasise. The main representatives. Press journalism: <i>Przegląd Wileński</i>, <i>Kurier Litewski</i> and others. The role of Ludwik Abramowicz. The definition of the country and its inhabitants. Relations between nations. The model of the state: federation, autonomy, and independence. The problem of the borderlands. Lithuanian and Belarusian revival movements. Equality? Domination? Independence? Nationality and the class composition of the proposed “state”. The cultural factor. Multiculturalism. What is supposed to connect nationalities? Lithuanians, Poles, Belarusians. Other nationalities (Jews); The locals in the Natives’ “state”. The Republic of Central Lithuania – the failure of the Natives.</p>
<p>dr. Jūratė Čerškutė <i>Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas</i></p>	<p>Ričardo Gavelio sovietmečio trilogija: laisvės paieškos Lietuvių rašytojo Ričardo Gavelio romanai „Jauno žmogaus memuarai“ (1989), „Vilniaus pokeris“ (1989) ir „Vilniaus džiazas“ (1993) gali būti vadinami sovietmečio trilogija (visų romanų veiksmas vyksta aštuntuoju-devintuoju XX a. dešimtmečiais, kai Lietuva vis dar okupuota Sovietų Sąjungos), kuri publikuota epochų perverso metais (1989-1993) buvo ryškus drąsaus kalbėjimo, laisvės ir raginimo išsilaisvinti ženklas. Aptariant šiuos romanus bus svarstoma, kokius laisvės herojus savo kūriniuose sukūrė Gavelis ir kaip jo romanuose nuosekliai „rašomas“ raportas apie ideologijos veikimo būdus ir įkalinimus, ta sovietmečio ideologijos ir kasdienio gyvenimo kritika „užkonservavo“ totalitarinę realybę, tapusią laisvės varikliu.</p>	<p>Ričardas Gavelis's Soviet-era trilogy: the search for freedom The novels by Lithuanian writer Ričardas Gavelis, <i>Memoirs of a Life Cut Short (Jauno žmogaus memuarai, 1989)</i>, <i>Vilnius Poker (Vilniaus pokeris, 1989)</i>, and <i>Vilnius Jazz (Vilniaus džiazas, 1993)</i>, can be called a Soviet-era trilogy (all three novels take place in the 1970s and 1980s when Lithuania was still occupied by the Soviet Union). The books were published in the years of transition (1989-1993) and they served as a stark sign of the courageous speech, freedom and as a call for liberation. While discussing these novels, I focus especially on the heroes of freedom. Gavelis's novels are in fact consistent reports on ideology and imprisonment; his critique of the Soviet ideology and everyday life in the Soviet era “preserved” the totalitarian reality, propelling freedom.</p>

dr. Veslava Čižik-Prokaševa
Lietuvių kalbos institutas

Lietuvos lenkai pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais

Pranešime bus kalbama apie Lietuvos lenkus. Remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynu*, apžvelgiama, kaip nepriklausomybės atgavimas paveikė Lietuvos lenkus, kokius pokyčius Lietuvos laisvė įnešė į Lietuvos lenkų gyvenimą, ir kaip jis pasikeitė, koks Lietuvos lenkų paveikslas susidėlioja iš atrinktos medžiagos, kokie jų bruožai yra dažniausiai išskiriami, pabrėžiami ir jiems priskiriami.

Tyrimas parodė, kad *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyne* Lietuvos lenkai yra, visų pirma, vaizduojami kaip kovojanti už savo teises tautinė mažuma, kaip tautinė mažuma, kuri patyrė nemažai skriaudų ir buvo, jų nuomone, diskriminuojama, kaip žmonės, kurie bijojo laisvos Lietuvos, kaip tautinė mažuma, kurios lyderiai siekdami valdžios savo poelgiais kenkė tautiečiams bei geriems lietuvių ir lenkų santykiams. Taip pat užfiksuota nemažai pavyzdžių, kurie rodo, kad Lietuvos lenkai sėkmingai integruojasi į Lietuvos visuomeninį gyvenimą ir yra palaikomi lietuvių.

Poles in Lithuania in the first years of Lithuanian independence

The paper is going to focus on Poles in Lithuania. Drawing from the *Corpus of the Contemporary Lithuanian Language (Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas)*, I am going to analyse how the restoration of independence affected Poles in Lithuania, what changes Lithuanian freedom brought to their lives and how they changed, what is the image of Poles in Lithuania that emerges from the selected material, which features are most often distinguished, emphasised and attributed to them.

According to my research, Poles in Lithuania are, above all, pictured as a national minority fighting for their rights, as the minority that has suffered a lot of harm and, in their opinion, is discriminated. Poles in Lithuania are shown as people who were afraid of the free Lithuania; its leaders, in their pursuit of power, harmed both their compatriots and good relations between Lithuanians and Poles. There are also some examples that show that Poles in Lithuania are successfully integrating into Lithuanian public life and they are supported by Lithuanians.

dr. Solveiga Daugirdaitė
*Lietuvių literatūros
ir tautosakos institutas*

Jurga Ivanauskaitė tarp dailės ir literatūros

Pranešimas skirtas analizuoti Jurgos Ivanauskaitės (1962–2007), vienos ryškiausių XX a. pab.–XX a. pr. asmenybių – rašytojos, dailininkės, žurnalistės, keliautojos, visuomenininkės – vietą literatūros ir dailės pasaulyje. Jau pirmosiomis knygomis baigiantis sovietmečiui reiškusi jaunuolišką maištą, laisvės ir platesnio pasaulio pažinimo troškimą, ji sugebėjo pasinaudoti atsivėrusiomis galimybėmis ir įkūnijo aukščiausius to laikotarpio pasiekimus, įmanomus materialiai: įgyvendino savo siekius (kelionės į Tibetą), pasiekė profesinių aukštumų, sulaukė pripažinimo Lietuvoje ir užsienyje (vien romanas *Ragana ir lietus* (1993) išverstas į dešimt kalbų). Nors Ivanauskaitės vertinimai yra nusistovėję, pranešimo autorės ketina svarstyti, kaip pasikeistų jos recepcija, iš naujo įvertintume to meto tiek dailės, tiek literatūros kritikos nuostatas.

Ivanauskaitė 1979–1985 m. studijavo grafiką Lietuvos valstybiniame dailės institute ir įgijo plakato specializacijos diplomą (ši sritis priglausdavo autentiškesnio braižo neradusius grafikus). Ji yra iliustravusi knygų, sukūrusi teatro plakatus, vėliau mandalus ir kt. Mūsų dienomis vis dėlto itin patrauklūs atrodo jos paaugliški, mergiški piešiniai grafitu, autoportretai, estampai, ekslibrisai sukurti dar M.K. Čiurlionio vidurinėje meno mokykloje, pirmuose studijų kursuose.

Nors šiandien pirmiausia yra žinoma kaip populiari rašytoja, Ivanauskaitė vis dar turi nemažai šansų sudominti savo dailės kūryba, kuri niekaip neįsirašė į dailės kanoną, bet jos piešiniai sau kaip tik ir patraukliausia jos meninės kūrybos dalis. Jie byloja apie asmeninio gyvenimo realijas, santykius su šeima. Būtent tai, kas neįtilpo į monumentalios, gerai sukomponuotos (sovietmečio prasme) formos sampratą, o buvo menka ir smulku.

Ivanauskaitė įkūnijo laisvės dvasią ir tuo, kad peržengė sovietmečiu griežtas ribas tarp skirtingų meno rūšių. Sulaukusi komplikuoto vertinimo kaip dailininkė, ji susitelkė į rašymą, kuris jos kūrybos pradžioje laikytas labiau humanitarų veikla. Čia sulaukė skaitytojų entuziazmo, bet buvo, kaip pati yra išsakiusi, ne itin mėgstama kritikos ir plunksnos sesių ir brolių. Pranešime bus svarstoma, kuo ši asmenybė veikė bendraamžius, kaip jos kūryba įkūnijo pereinamojo laikotarpio visuomenės pokyčius ir kuo išlieka aktuali.

Jurga Ivanauskaitė between art and literature

The paper aims to analyse Jurga Ivanauskaitė's place in the world of literature and art. Ivanauskaitė (1962-2007), a writer, artist, journalist, traveller, and a public figure, was one of the most significant figures operating at the turn of the century. In her first books, published already at the end of the Soviet era, she expressed a youthful rebellion, a desire for freedom and knowledge of the wider world. She was able to take advantage of the newly arising opportunities and complete the greatest achievements that were available to a woman of the time: she travelled to Tibet, reached professional heights, gained recognition both in Lithuania and abroad (her novel *Ragana ir lietus / The Witch and the Rain* [1993] alone was translated into ten languages). Although the critical assessments of Ivanauskaitė's work are well-established, we would like to consider how her reception would change and to revise provisions of both art and literary criticism at the time.

In the years 1979-1985, Ivanauskaitė studied graphic design at the State Art Institute of Lithuania. She specialised in poster design. She illustrated books, created theatre posters, mandalas etc. Nowadays, we are particularly interested in her teenage-y, girly pencil drawings, self-portraits, prints, and ex-libris created during her first years of studying, at the M.K. Čiurlionis's artistic high school.

Although nowadays she is mostly known as a popular writer, Ivanauskaitė proves to be an interesting object of study in terms of her artistic work. Although they never made their place in the artistic canon, Ivanauskaitė's drawings prove to be the most attractive part of her artistic work. They reveal a lot about her personal life and her relationship with her family. These minor aspects did not fit into the concept of the monumental, well-structured art that dominated in the Soviet-era.

By overstepping the boundaries set between various modes of art in the Soviet era, Ivanauskaitė embodied the spirit of freedom. As an artist, she was met with mixed reviews, so she focused on her writing, which was seen as a more humanist activity. She was received enthusiastically by readers but, as she herself said, critics and fellow writers were not particularly fond of her. In the paper, we are going to consider how Ivanauskaitė impacted her peers, how her work embodied the changes that took place in the society in the period of transition, and to what extent her work remains valid.

<p>dokt. Jurga Dzikaitė <i>Jungtinė Vilniaus universiteto ir Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto doktorantūra; Vilniaus tarptautinė mokykla</i></p>	<p>Laisvės (at)mintis DP stovyklų literatūros vadovėliuose XX a. vid. karo pabėgėlių stovyklose Vokietijoje gyvenantys lietuviai ne tik atkūrė tarpukario Lietuvos mokyklų tinklą, bet ir leido literatūros vadovėlius. Pabrėžtina, kad vadovėliams atsirasti reikėję ypatingos bendruomenės sutelkties ir tikslingo veikimo (trūko pirminių šaltinių, popieriaus, rašomųjų mašinėlių ir kt.), juos rengusiems – pasitikėjimo turimomis patirtimis (liudijama, kad rašyta iš atminties). Iki atsirandant pirmiesiems vadovėliams, grožiniai tekstai skelbti spaudoje. Spaudoje ir vadovėliuose skelbtus tekstus, jų interpretacijas, autorių ir konteksto pristatymus sieja sąmoninga pastanga perduoti laisvos valstybės ir laisvo kuriančio žmogaus pasakojimą. Laisvės (at)minties pasakojimas konstruojamas pradedant nuo pirmųjų skaitymo patirčių (Vyte Nemunėlis „Mažoji abėcėlė“), supažindinant su lietuvių literatūros kanonu (B. Babrauskas „Lietuvos keliu“) ir literatūros istorijos fenomenu (P. Janutienė „Lietuvių literatūros konspektas“; P. Naujokaitis „Lietuvių literatūra“).</p>	<p>The recollection of freedom in literature textbooks used in DP camps In the middle of the 20th century, Lithuanians living in DP camps in Germany not only revived the network of schools of the interwar Lithuania but also published literature textbooks. Significantly, publication of textbooks required purposeful actions and special focus on the part of the community (there were no primary materials, such as paper, typewriters etc.). As the information in textbooks was mostly recalled from memory, authors needed to have confidence in their own knowledge. Before the first textbooks were published, literary texts had appeared in the press. The texts printed both in the press and in the textbooks, their interpretations, the information about their authors and their context are all linked by the conscious effort to convey the narrative of the free state and a free creative man. This narrative, the recollection of freedom, is constructed starting from the first reading experience (Vyte Nemunėlis, <i>Mažoji abėcėlė</i>), including the introduction to the Lithuanian literary canon (B. Babrauskas, <i>Lietuvos keliu</i>) and the phenomenon of the history of literature (P. Janutienė, <i>Lietuvių literatūros konspektas</i>; P. Naujokaitis, <i>Lietuvių literatūra</i>).</p>
<p>hab. dr. Kazimieras Garšva <i>Lietuvių kalbos institutas</i></p>	<p>Vakarinis lietuvių kalbos vardynas Vakarinis lietuvių (baltų) kalbų vardynas (hidronimai, oikonimai, antroponimai) liko dabartinėje Lenkijoje maždaug iki linijos Gdanskas – Kulmas – Lomža – Balstogė. Šiame plote anksčiau gyveno prūsai, jotvingiai, lietuvininkai ir iš lenkiškai ar vokiškai užrašytų vardyno formų fonetiškai tiksliai vardyno skambesį kartais nustatyti sudėtinga. Čia minime tik tuos vietovardžius, kurie Valstybinės lietuvių kalbos komisijos dar 1998 m. buvo patvirtinti ir išspausdinti (Lietuviški tradiciniai vietovardžiai. Sud. M. Razmukaitė, A. Pangonytė. Vilnius, 2002). Daugiausia lietuviškų vietovardžių išliko vis siaurėjančiame etninių lietuvių žemių pakrastyje prie Lietuvos Respublikos. Nemažą jų dalį sudaro ežerų ir upių pavadinimai. Buvusioje Palenkės vaivadijoje, Punsko, Seinų ir gretimų valsčių daugelio kaimų pavadinimai neabejotinai yra lietuviškos kilmės. Kiek mažiau aiškiai lietuviškų ir baltiškų vietovardžių iki šiol liko labiau į vakarus ir pietus nutolusiose senose Mažosios Lietuvos, Prūsijos vietovėse.</p>	<p>The western nomenclature in the Lithuanian language The western nomenclature in the Lithuanian (Baltic) language(s) (hydronyms, oikonyms, anthroponyms) has been preserved in the contemporary Poland approximately up to the line connecting Gdańsk, Chełmno, Łomża, and Białystok. The area was earlier inhabited by Prussians, Yotvingians, and Lithuanians, and it is sometimes difficult to determine the phonetically accurate sound of the nomenclature written in Polish or in German. This paper is going to focus only on these place names which in 1998 were approved and printed by the State Commission of the Lithuanian Language (Lietuviški tradiciniai vietovardžiai. Sud. M. Razmukaitė, A. Pangonytė. Vilnius, 2002). The majority of Lithuanian place names were preserved in the area on the border of the Republic of Lithuania. These include the names of lakes and rivers. The majority of the names of villages in the municipalities of Puńsk and Sejny, and in other neighbouring municipalities originate from Lithuanian. Slightly fewer Lithuanian or Baltic names have been preserved in further in the west and in the south, in the former Prussia and Lithuania Minor.</p>
<p>Mg. art. Lauris Gundars <i>Liepājas Universitātē</i></p>	<p>“Kam no brīvības bail?” Vēstures atspoguļojums Latvijas jaunāko laiku teātrī un literatūrā Pirms trīsdesmit gadiem padomju Latvijas iedzīvotājiem bija stipri vieglāk – brīvību visi sapratām aptuveni līdzīgi: pēc tās ir jātiecas, taču par tās iegūšanu pienāksies sods. Šāda formula ir bijusi pamatā daudziem spilgtiem tā laika kultūras faktiem – brīvības piesaukšana kā pretošanās forma. Taču viss izmainījās, tiem pašiem cilvēkiem nokļūstot pasaulē, kur brīvības jēdziens ir pašsaprotama ikdienas sastāvdaļa: izrādījās, ka brīvības nepieciešamība dažkārt izrādījās ne tikai mulsinoša, bet pat traucējoša. Šāds vēstures pēdējo trīsdesmit gadu paradokss visai spilgti uzrādās mūsu attieksmē pret iepriekš noklusēto vēsturi, pret to vienīgo pamatni, uz kuras iespējama jebkuras nācijas eksistence. Padomju laiku norises mūsu literatūrā un teātrī joprojām ir neērts materiāls: valstiskais patriotisma uzstādījums nav organiski saplūdis ar reāliem dzīves faktiem, radot situāciju, kad jau atkal mēs klusējam. Tikai tagad mēs to darām labprātīgi. Labprātīgi neesam brīvi. Referātā tiks aplūkotas konkrētu vēstures tematikai vēlti Latvijas teātra un literatūras darbu raksturīgākās iezīmes, analizētas šo žanru likumsakarības.</p>	<p>“Who’s afraid of freedom?” History as reflected in the contemporary Latvian literature and theatre Thirty years ago, it was much easier for the people of the Soviet Latvia – all of us understood freedom in a similar way: we must strive for it, but we are going to be punished for obtaining it. Such a formula has served as a basis for various vivid cultural facts of the period – the invocation of freedom was a form of resistance. However, everything changed when the very same people found themselves in the world where freedom was an obvious element of everyday life. The need for freedom often proved to be not only confusing but also disturbing. This paradox of the last three decades is reflected by our attitude towards the history that has been previously silenced, towards the only basis for the existence of any nation. Literature and theatre created in the Soviet era are still a rather uncomfortable material. The state patriotic attitude did not organically merge with other facts of life. As a result, we are silent again. Only now we are doing it voluntarily. Voluntarily, we are not free. The paper is going to examine the most prominent, characteristic features of the selected works of Latvian theatre and literature that are dedicated to history.</p>

<p>dr. Inga Hilbig, dr. Vitalija Kazlauskienė <i>Vilniaus universitetas</i></p>	<p>„Išlaisvinti lietuvių kalbą ir lietuvius!“ Emigrantų mintys vaikų dvikalbystės nesėkmės atvejais Nesėkmingos emigrantų vaikų dvikalbystės priežastys įvairios (Hilbig 2020). Pranešime susitelkiama į tai, kaip ją galima veikti lietuviškumo samprata. Keliami klausimai: ką apie lietuvių kalbą emigrantės? Kaip ją permąstė išvykusios? Ką girdi apie situaciją savo šeimose iš kitų lietuvių? Ką motinos išgyvena? Medžiaga – 7 pusiau struktūruoti kokybiniai interviu. Taikytas naratyvo analizės metodas. Lietuviai turi didelius lūkesčius emigrantėms dėl lietuvių kalbos, kaip lietuviškumo šerdies ir raktą į priklausymą bendruomenei, perdavimo vaikams. Tie lūkesčiai jaučiami kaip išorinis spaudimas, taip pat yra motinų internalizuoti. Vaikams nekalbant lietuviškai mamos nusivilia, liūdi, pyksta, atsirboja, maištauja, etc. Globalizacijos, transnacionalumo, tapatybių hibridiškėjimo laikais lietuvių supratimas turėtų plėstis, būti įtrauktesnis. Nes panašu, kad šiuo metu jis kaip tik kartais veikia prieš bendruomeninį lietuvių interesą – kalbos ir kultūros išsaugojimą diasporoje.</p>	<p>“To liberate Lithuanianness and Lithuanians!” Emigrants’ thoughts on the cases of children’s failed bilingualism There are many different reasons for the failed bilingualism in the case of emigrants’ children (Hilbig 2020). The paper focuses on the concept of Lithuanianness and its effect on the bilingualism. We are particularly interested in answers to the following questions: How do female emigrants talk about Lithuanianness? How does their understanding of Lithuanianness change after leaving the country? What do they hear about their family situation from other Lithuanians? What is mothers’ experience? The research material consisted of seven semi-structured qualitative interviews. The method of the narrative analysis was applied. Lithuanians have high expectations regarding emigrants and transmitting the Lithuanian language to children. The language is treated as the core of Lithuanianness and the key to belonging to the community. These expectations are perceived as external pressure and they are internalised by mothers. When children do not speak Lithuanian, mothers are disappointed, sad, and angry. They distance themselves, they rebel etc. In the era of globalisation, transnationalism, and hybridisation of identity, the notion of Lithuanianness should expand and be more inclusive. At present, it seems that it sometimes acts against Lithuanians’ common interest – to preserve the language and culture in the diaspora.</p>
<p>Dr. philol. Sigita Ignatjeva <i>Liepājas Universitāte</i></p>	<p>Freedom and Exile in Language: Latvian Writer and Translator Dzintars Sodums Dzintars Sodums (1922–2008), Latvian writer and translator, spent most of his life in Sweden and the USA. He is recognised for his translation of “Ulysses” by James Joyce into Latvian and his poetry and novels. Sodums has a peculiar view of the Latvian language and possibilities of expression. He has written several essays on these topics and mentioned them in many others. For Sodums, a language is a lifetime object of study, and freedom in language means clarity and laconism. He sees the modern Latvian as restricted by prefixes, affixes, endings, and punctuation, i.e. “Byzantine”, as he calls it. In his works and translations, Sodums tries to create a different language without these restrictions, thus revealing contradictory forces of safekeeping and reform, of belonging and alienation. The paper describes Sodums’ views on language and his individual writing style in the historical context of Latvian exile, emphasising the connection between language and political events.</p>	
<p>dr Małgorzata Kasner <i>Instytut Slawistyki PAN</i></p>	<p>Miasto wolności, miasto mitów, miasto wiary: Wilno w twórczości Vaidotasa Daunysa (1958-1995) Referat dotyczył będzie tematyki Wilna w twórczości litewskiego poety, eseisty, wydawcy i redaktora – Vaidotasa Daunysa (1958–1995). Jego najintensywniejszy okres twórczy przypadł na lata 80. i 90. XX wieku – schyłek Litewskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, okres Sąjūdisu i początek transformacji ustrojowej niepodległej Republiki Litewskiej. Wilno V. Daunysa to przede wszystkim konstrukt mentalny, wielowarstwowa struktura znaczeń, złożona metafora odnosząca się do konkretnego miejsca na mapie Europy, politycznego centrum niepodległej od 1990 r. Republiki Litewskiej. Już wczesna liryka Daunysa z debiutanckiego tomu poezji wprowadza tematy, metafory i symbole, które twórca rozwijał (przetwarzał) przez kolejne dziesięciolecie: miasta mitu, miasta natury, miasta wiary. Dorobek twórcy Daunysa ilustruje proces ewolucji <i>od miasta osobistego i psychologicznego</i> (indywidualizowanego miejsca przeżyć podmiotu lirycznego, w którym historia dzieje się tu i teraz) do <i>meta-miasta i filozofii miasta</i> (idei Wilna ponadczasowego, wspólnotowego, sakralnego). V. Daunys konsekwentnie i umiejętnie, na poziomie estetycznym, etycznym, filozoficznym i teologicznym, rozwijał ideę Wilna jako wielogłosowego centrum ojczyzny, bałtyjskiej kolebki litewkości i zarazem domu wielu języków, kultur i narodów.</p>	<p>The city of freedom, the city of myths, the city of faith: Vilnius themes in the works of Vaidotas Daunys (1958–1995) This paper discusses Vilnius city themes in the works of the Lithuanian poet, essayist, publisher and editor Vaidotas Daunys (1958–1995). Daunys belonged to the generation of Lithuanian writers, whose most intense creative period were the 1980s and 1990s – the dusk of the Lithuanian Soviet Socialist Republic, the activity of Sąjūdis and the beginning of systemic transition in the independent Republic of Lithuania. In Daunys’ poems and essays, first of all, the reader perceives Vilnius as a mental construct, multilayered structure of meaning or a complex metaphor referring to a specific place on the map of Europe, the political centre of the independent Republic of Lithuania since 1990. His debut poetry collection introduces themes, metaphors and symbols developed and recreated by the author over the following decades: the city of myth, the city of nature, the city of faith. In his works Daunys illustrates how the <i>personal and psychological city</i> (the individualized place of the lyrical subject where the history takes place here and now) evolves into the <i>meta-city and philosophy of the city</i> (Vilnius as a timeless and sacred city, with strong communal bonds). V. Daunys consequently presented Vilnius as the central place of his homeland where multiple voices can be heard, as the Baltic cradle of Lithuanian culture and the home to many languages, cultures and nations.</p>

<p>dr. Tomas Kavaliauskas <i>Vytauto Didžiojo universitetas</i></p>	<p>Freedom to construct cultural politics: the case of Leonidas Donskis Leonidas Donskis (1962-2016) was one of the most distinguished public intellectuals and academic persons of Lithuania. Being born in Klaipėda, he had native affiliation with the Baltic sea and later during his early academic career he developed his own relationship with the Baltic sea region. His second doctoral dissertation was defended in Helsinki university and some of his writings were written in Gotland island what eventually inspired him to write a book “99 Baltic stories”. Yet his cultural politics were directed at Czesław Miłosz’s native Šeteniai region. Donskis promoted namely culture and memory of the so called last man of Lithuanian Grand Duchy. Lithuanian-Polish heritage and cultural imagination in Miłosz’s writings became the basis for Donskis’ personal identity building. He did not opt to build his identity on the basis of his native Klaipėda region where German cultural heritage is a part of the region, including Thomas Mann’s area of Nida, rather it was the area of the central Lithuania where Miłosz learnt his basic Lithuanian words being submerged in Polish linguistics. “Issa Valley” is the novel that is a big part of the identity of the Polish-Lithuanian writer that Donskis wanted to embrace not only culturally, but also physically by purchasing his summer house in the neighborhood of the house of Miłosz in Šeteniai, where he has given numerous lectures and talks to the students of Lithuania. Thus, we are dealing here with such a case that serves us an example how an intellectual freely chooses one cultural heritage, not the other for his personal identity building. By the same token Donskis demonstrated how he was able to construct cultural politics of common Polish-Lithuanian heritage.</p>	
<p>dr. Neringa Klišienė <i>Vilniaus universitetas</i></p>	<p>Laisvės sampratos antinomijos šiuolaikinėje lietuvių dramaturgijoje Kuo labiau nūdienos visuomenėje akcentuojama individo teisė gyventi laisvai, tuo aktualesnė tampa vertybių ir moralinės atsakomybės tema, išryškėjanti ir šiuolaikiniuose lietuvių draminiuose tekstuose. Pastebima, kad dramaturgai, jungdami ar priešindami masinės žiniasklaidos produkuojamus pranešimus, citatas ir draminio diskurso prasmes, kuria daugiasluoksnę reprezentacijų pynę, kuri užklausia ar revizuoja šiuolaikinio žmogaus laisvės sampratą. Dėmesio akiratyje – pastarojo dešimtmečio Herkaus Kunčiaus, Dovilės Zavedskaitės ir Paulinos Pukytės pjesės, kuriose sąvoka „laisvė“ neretai „įžeminama“ masinės kultūros kodu, o šis leidžia atskleisti ne tik skirtingai dramaturgų interpretuojamas „moralines“ postsovietinės ideologinės eros dilemas, bet ir kritiškai vertinti mediakratijos kuriamą naują realybę.</p>	<p>The antinomies of the concept of freedom in contemporary Lithuanian dramaturgy As contemporary society puts more emphasis on the individual’s right to live freely, the topic of values and moral responsibility becomes more relevant. This tendency is reflected in contemporary Lithuanian dramatic texts. Playwrights combine opposing messages, quotes, and meanings of dramatic discourse produced by the mass media in order to create a multi-layered texts. These, in turn, question or revise the notion of the modern human freedom. The paper focuses on the plays written in the last decade by Herkus Kunčius, Dovilė Zavedskaitė, and Paulina Pukytė. The texts in question often demean the concept of “freedom” using the code of mass culture, thus revealing not only some “moral” dilemmas of the post-Soviet era but also offering a critical evaluation of the new reality created by the mediocracy.</p>
<p>dr. Rimantas Kmita <i>Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas</i></p>	<p>Nuvilianti laisvė: Sigito Gedos atvejis Po euforiško Sąjūdžio judėjimo ir Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo nuotaikos šalyje gana greit pasikeitė. Atsirado ideologinis susipriešinimas, prasidėjo ekonominė krizė, o kultūros žmonės, regis, buvo nusivylę kultūros vieta naujoje valstybėje. Kas taip nuvylė rašytojus ir kitus kultūros žmones? Ką apie laisvę suprato Lietuvos kultūros žmonės bei konkrečiai poetas Sigitas Geda? Pranešime analizuosiu politines, socialines ir psichologines priežastis, nagrinėsiu keletą viešų ir privačių Sigito Gedos konfliktų, kurie sąlygoti tiek naujų socialinių sąlygų, tiek psichologine poeto sankloda, emocijomis, nuoskaudomis, susikaupusiomis dar sovietmetyje.</p>	<p>Disappointing freedom: The case of Sigitas Geda After the euphoric Sąjūdis movement and the restoration of the independence of the Republic of Lithuania, the atmosphere in the country changed rather quickly. In the context of ideological confrontation and the economic crisis, people of culture seemed disappointed with the status of culture in the newly established state. What was so disappointing to writers and other people of culture? How did they understand freedom? In my paper, I am particularly interested in poet’s Sigitas Geda’s understanding of freedom. I am going to analyse political, social, and psychological reasons, and to examine several public and private conflicts which were caused both by the new social conditions and Geda’s psychological state, his emotions and grievances accumulated already during the Soviet era.</p>

<p>Mg. Hannes Korjus <i>journalist</i></p>	<p>No Sementovska līdz XX gadsimtam. Piezīmes par Ludzas igauņiem veļtītām publikācijām Latvijas periodikā</p> <p>The Lutsis, a historically South Estonian-speaking language island community located near the town of Ludza in southeastern Latvia, have come increasingly into public awareness in Latvia over the last decade with the release of books on Lutsi history and language suitable for both professional and lay audiences as well as other new works relating to Lutsi folk culture. However, even before this recent burst of activity, the Lutsis have been mentioned in the Latvian and Estonian press and have also appeared in the field notes of researchers whose work was connected with the Lutsis. This article traces the descriptions of the Lutsis in a variety of sources from the first descriptions in the mid-19th century, through the interwar independence of Latvia, and as late as the 1970s when important expeditions by Latvian researchers documented the impressions of the last Lutsi speakers on the state of their language and culture.</p>	
<p>Dr. philol. Anda Kuduma <i>Liepājas Universitāte</i></p>	<p>Balss atgūšana: triju represētu latviešu dzejnieku likteņi</p> <p>Referātā pieteiktā tēma iezīmē latviešu padomju perioda literatūrā raksturīgo radošā subjekta paškolonizācijas tendenci, akceptējot politiskā laikmeta izvirzītos noteikumus, radošā procesa ierobežojumus un kompromisus, mākslinieka traumatisko pārvērtību pašcenzorā jeb mākslinieciskās patiesības līmeņa pašierobežojošā subjektā. Uzmanība tiks fokusēta triju represētu latviešu dzejnieku – Harija Skujas (1927-1984), Olafa Gūtmaņa (1927-2012), Modra Zihmaņa (1927-2021) – likteņstāstos, analizējot un salīdzinot personiskās dzīves stāstu rezonansi un recepciju tipoloģiski divos periodos – 1) brīvības balss zaudēšanas pēcizsūtījuma padomju periodā (1950/60-1980); 2) balss atgūšanas postpadomju periodā (1990-2010). Visi trīs dzejnieki saistīti ar Latvijas rietumu reģionu Kurzemi, konkrētāk Liepāju, katrs savā veidā un dzīves posmā, tādējādi tiks iezīmēts arī reģionālistikas pētniecības aspekts. Pētījuma metodoloģija tiks balstīta jaunā vēsturiskuma, postkoloniālisma un biogrāfiskās pieejas teorētiskajās nostādnēs.</p>	<p>To regain the voice: The fates of three repressed Latvian poets</p> <p>The topic of my paper marks the creative subject's tendency to self-colonise, typical for the Latvian Soviet literature. It meant accepting political conditions, limitations and compromises put on the creative process, the traumatic transformation of an artist into a self-censor or into a subject limiting their own artistic truth. I am going to focus on the fates of three repressed Latvian poets: Harijs Skuja (1927-1984), Olafs Gūtmanis (1927-2012), and Modris Zihmanis (1927-2021). I am going to analyse and compare the resonance and reception of their personal life stories in two periods: 1) losing their voice after the exiles (1950/60-1980); 2) regaining their voice in the post-Soviet period (1990-2010). All three poets, each in their own way and at a different time in their life, were connected with the region of Kurzeme in the west of Latvia, more specifically, with the city of Liepāja. Thus, I am also going to touch upon the regional studies. The methodology of my paper is based on the following theoretical approaches: New Historicism, Postcolonial Studies, and biographical research.</p>
<p>dr. Dalia Kuiziniene <i>Vytauto Didžiojo universitetas</i></p>	<p>Lietuviškosios (e)migrantų literatūros profiliai</p> <p>Pranešime bus siekiama išryškinti lietuvių (e)migrantų literatūros tendencijas 2000-2021 metais, kada prasideda intensyvūs migracijos procesai ir daugelis rašytojų gyvena tarp svetimos šalies ir Lietuvos. Per laikotarpį išleista daugiau nei 70 knygų. Jose ryškėja santykio su sava ir svetima aplinka tendencijos, tautinės ir kalbinės tapatybės svarstymai. Naujosios kartos rašytojų kūryboje atsiranda migrantų, kuris tampa kosmopolitu, pasaulio piliečiu, įvaizdis. Įvairių naujausios (e)migrantų literatūros tendencijų įvairovė papildo ir praplečia šiuolaikinės lietuvių literatūros tradiciją. Pranešime taip pat bus svarstoma kultūrų dialogo bei intertekstualumo klausimai.</p>	<p>The profiles of Lithuanian (e)migrant literature</p> <p>The paper is going to highlight the tendencies that are visible in Lithuanian (e) migrant literature written in the years 2000-2021, when intense migration processes began and when many Lithuanian writers started to split their lives between two countries. During that time, more than 70 books were published. The books examine the relationship with the familiar and the foreign environment as well as issues of national and linguistic identity. The literary works written by the new generation of writers reveal an image of a migrant who becomes a cosmopolitan, a citizen of the world. The variety of recent trends in the latest (e)migrant literature complements and expands the tradition of contemporary Lithuanian literature. The paper is also going to address issues of cultural dialogue and intertextuality.</p>

<p>Dr. philol., prof. Edgars Lāms <i>Liepājas Universitāte</i></p>	<p>Brīvības koncepts Kārļa Skalbes un Jāņa Akuratera pasaules uzskatos un mākslā Referātā salīdzinot aspektā izvērtēti latviešu literatūras klasiķu K. Skalbes un J. Akuratera uzskati par brīvību, kas izpaudušies viņu dzīvesdarbībā, mākslinieciskajos un publicistiskajos tekstos. Neskatoties uz būtiskām rakstura un temperamenta atšķirībām, kā arī dažādajām stratēģijām, abu rakstnieku darbībā brīvības mērķis atzīts par prioritāru gan atsevišķa indivīda, gan tautas liktē. Referāta problemātikas analīze balstīta K. Skalbes un J. Akuratera dažādu periodu mākslinieciskajos darbos un arī apcerējumos par kultūras, vēstures un politikas jautājumiem. Lielākoties izmantoti abu autoru prozas sacerējumi (K. Skalbes stāsti, tēlojumi, pasakas, “Mazās piezīmes”; J. Akuratera stāsti, noveles, romāni “Pēters Danga” un “Ugunīgi ziedi”). Iztīrāta arī tā sauktā latviešu dekadentu deklarācija “Mūsu mākslas motīvi”, starp kuras parakstītājiem ir arī abi literatūras klasiķi. Pievērsta uzmanība autoru atšķirīgajiem uzskatiem par brīvības iegūšanas stratēģijām un atšķirīgajiem scenārijiem tās ilgtspējīgā nodrošināšanā, kā arī būtiskākajiem brīvības apdraudējumiem. Latviešu rakstniecības klasiķu atziņas vērtētas arī 21. gadsimta modernās pasaules procesu kontekstā.</p>	<p>The concept of freedom in the art and worldview of Kārlis Skalbe and Jānis Akurateris The paper is going to juxtapose two classics of Latvian literature, Kārlis Skalbe and Jānis Akurateris, and their views on freedom, expressed both in their everyday activities and in their artistic and journalistic texts. Despite significant differences regarding their character, temperament, and strategy, both writers recognised freedom as priority, both for the individual and for the nation. The analysis is based on Skalbe’s and Akurateris’s literary works, written in different periods of their literary activity, and on their essays, touching upon cultural, historical, and political issues. I refer mostly to their prose writings (Skalbe’s short stories, sketches, tales, <i>Mazās piezīmes</i>; Akurateris’s short stories, novellas, novels <i>Pēters Danga</i> un <i>Ugunīgi ziedi</i>). I also discuss the so-called declaration of Latvian decadents, <i>Mūsu mākslas motīvi</i>, which was signed by both writers. I focus on Skalbe’s and Akurateris’s different views on strategies for gaining freedom, different scenarios for its sustainable provision, and the most prominent threats to freedom. Both authors’ opinions are also evaluated in the context of the processes taking place in the modern world in the 21st century.</p>
<p>prof. dr. Aurelija Leonavičienė <i>Vytauto Didžiojo universitetas</i></p>	<p>Verstinės lietuvių kalbos pokyčiai XX a. pradžios – XX a. pabaigos sociokultūrinėje paradigmoje Priklausomai nuo konkreto istorinio laikotarpio, politinės sistemos, ideologijos ir sociokultūrinių visuomenės ypatumų, kiekvienoje šalyje susiformuoja tam tikros vertimo tradicijos, lemiančios teksto vienetų kalbinius ir kultūrinius vertimo sprendimus. Verstinės lietuvių kalbos pokyčius kintančioje XX amžiaus sociokultūrinėje paradigmoje, kalbines ir kultūrinės vertimo tendencijas ir jų kaitą atskleidžia lyginamieji to paties kūrinio vertimų tyrimai. Šiame pranešime aptariami XX a. pradžios – XX a. pabaigos vertimų iš prancūzų kalbos į lietuvių kalbą ypatumai, kalbinių ir kultūrinių vertimo sprendimų kaita ir tradicijos, išryškėjusios analizuojant Moljėro „Tartiufo“ dviejų skirtingų laikotarpių vertimus. Pirmą kartą ši pjesė į lietuvių kalbą buvo išversta Sofijos Čiurlionienės-Kymantaitės tarpukario nepriklausomoje Lietuvoje, 1928 metais, antrą kartą 1967 metais, t. y. sovietinėje Lietuvoje ją vertė Aleksys Churginas. Atliekant dviejų vertimo tekstų lyginamojo teksto tyrimą kompiuterinės lingvistikos metodais (naudojant kompiuterinę programinę įrangą AntConc [3.5.7 Windows 2018]), nagrinėjami abiejų vertimų dažninių žodžių sąrašai, aptariami dažniausiai vartojami leksiniai vienetai, jų formos ir konkordansų duomenys. Lyginamasis lingvistinis teksto tyrimas atskleidžia leksikos vienetų, jų morfologinių formų, kolokatų vartojimo skirtumus, priklausančius ne tik nuo vertėjų pasirinkimo, bet ir nuo konkreto istorinio šalies laikotarpio skaitytųjų sisteminio kultūrinio žinojimo ir kalbos raidos ypatumų.</p>	<p>Changes in the language of translations into Lithuanian in the socio-cultural paradigm of the 20th century The paper discusses the peculiarities of translations from French into Lithuanian in the 20th century, focusing on changes in linguistic and cultural translation solutions and traditions in two translations of Moliere’s <i>Tartuffe</i>. The play was first translated into Lithuanian by Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė in the interwar independent Lithuania, in 1928. The second translation was produced in 1967, in Soviet Lithuania, by Aleksys Churginas. The comparative study of the two translations was conducted using computational linguistic methods (computer software AntConc [3.5.7 Windows 2018]). The paper examines word frequency in both translations, discusses the most commonly used lexical units, their forms and concordance data. The comparative linguistic study reveals differences in the use of lexical items, their morphological forms, and collocates, depending not only on the translators’ choice but also on the peculiarities of readers’ systemic cultural knowledge and language development in a specific historical period.</p>

<p>dr. Loreta Mačianskaitė <i>Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas</i></p>	<p>Estetinio lauko demokratizavimas atgimimo metais: jaunosios kartos atvejais Pranešimas skirtas nuo 1988 metų Lietuvos mene prasidėjusiems estetiškiems pokyčiams, kurie aptariami pristatant keturis menininkus: Bendruomenę telkiantis menas: režisieriaus G. Varno vadovaujamas lėlių teatras „Šėpa“, vaidinęs politines miniatiūras. Estetinių inovacijų alternatyva: O. Koršunovo pagal D. Charmsą (1990 m.) sukurtas spektaklis <i>Ten būti čia</i>, oponavęs metaforų teatro tradicijai. Atminties perstruktūravimas: dailininkės Vegos Vaičiūnaitės 1995 m. įkurtas aplinkos teatras Miraklis, siekęs „prakalbinti“ Vilniaus erdves. Sovietinio paveldo kritinė refleksija: kino režisieriaus ir scenaristo Artūro Jevdokimovo filmas <i>Vienas klausimas</i> (1995 m.), kėlęs „tėtušių“ kino estetikos ir moralinės atsakomybės problemas. Atgimimo metų procesai leidžia užčiuopti kryptis, kuriomis vėliau plėtosis Lietuvos menas; atpažįstamos ir tos pereinamojo laikotarpio kūrybinės laisvės galimybės, kurios nebeįmanomos dabar.</p>	<p>Democratisation of the aesthetic field in the years of rebirth: the case of the younger generation The paper is devoted to aesthetic changes that have been taking place in Lithuanian art since 1988. They are discussed by presenting four artists: – Community-focused art: director G Varnas’s doll theatre “Šėpa”, staging political miniatures. – An alternative to aesthetic innovations: Oskaras Koršunovas’s performance <i>Ten būti čia</i>, based on Daniil Kharms’s <i>There to be here</i> (1990), opposing the tradition of metaphorical theatre. – Restructuring memory: artist’s Vega Vaičiūnaitė’s environmental theatre Miraklis (created in 1995), aimed at entering into dialogue with Vilnius spaces. – The critical reflection on Soviet heritage: director and screenwriter’s Artūras Jevdokimovas’s film <i>Vienas klausimas</i> (1995), inspired by aesthetics of <i>le cinéma de papa</i> and the problems of moral responsibility. The processes taking place in the period of rebirth allow us to grasp future directions in the development of Lithuanian art. It is also possible to recognise some opportunities for creative freedom in the transitional period that are no longer possible today.</p>
<p>mgr Zofia Mitan-Gawryszewska <i>Uniwersytet Warszawski</i></p>	<p>Poszukiwanie kształtów dla wolności w dramatach Doroty Maślowskiej i Mariusa Ivaškevičiaus W wystąpieniu zostaną omówione dwa utwory dramatyczne – „Wygnanie: kronika jednego jabłka” Mariusa Ivaškevičiaus oraz „Dwoje biednych Rumunów mówiących po polsku” Doroty Maślowskiej. W zestawionych w referacie sztukach odnaleźć można odzwierciedlenie przemian społeczno-historycznych zachodzących w Polsce i na Litwie na początku XXI wieku. Oba teksty odnoszą się do współczesnych realiów – funkcjonowania w wolnych, nowoczesnych państwach, które z jednej strony oferują ogrom możliwości, z drugiej zaś tworzą podziały i pogłębiałą rozwarstwienie społeczne. W referacie zostanie zaprezentowane, w jaki sposób bohaterowie dramatów D. Maślowskiej i M. Ivaškevičiaus mierzą się z rzeczywistością początku XXI wieku – jak poszukują swojego miejsca i tożsamości, nieustannie zmieniając maski i wchodząc w kolejne role.</p>	<p>Searching for forms of freedom in the dramas written by Dorota Maślowska and Marius Ivaškevičius The paper is going to discuss two dramatic pieces: <i>Expulsion: the Chronicle of One Apple</i> by Marius Ivaškevičius and <i>A Couple of Poor Polish-Speaking Romanians</i> by Dorota Maślowska. Both plays reflect socio-historical changes that took place in Poland and Lithuania in the 2000s. They refer to the contemporary reality: functioning in free, modern countries which, on the one hand, offer a great deal of opportunities and, on the other, create divisions and contribute to social stratification. The paper is going to present how the characters face the reality of the beginning of the 21st century: how they search for their place and identity, constantly changing masks and assuming new roles.</p>

dr. Daiva Murmulaitytė
Lietuvių kalbos institutas

Laisvojo stiliaus pavieniai dariniai Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne

Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyną perkėlus į Lietuvių kalbos skaitmeninių išteklių sistemą „E. kalba“ atsirado daugiau informacijos paieškos šiame šaltinyje galimybių. Šįkart pasidomėta jame pateikiamais laisvojo stiliaus pavieniais ir/ar autoriniais dariniais, kurie, tikėtina, geriausiai parodo žodžių naujadaros, kūrybos išgales, laisvę ir jos įvairovę, teoriškai nustatytų žodžių darybos dėsningumą laikymosi ir jų neatitikimo santykį. Tiriamieji duomenys išsirinkti pagal tris kriterijus: žodžio klasę (dariniai), funkcinį atspalvį (laisvasis stilius) ir ypatingąjį požymį (pavieniai, autoriniai). Išnagrinėti 435 naujažodžiai. Pranešime jie bus aptarti kalbos dalių, darybos būdo ir tipiškumo, analoginės darybos, taip pat ekspresinių atspalvių atžvilgiais, atkreiptas dėmesys į galbūt skirtingose kalbos atmainose, šnekamojoje ir rašytinėje, atsiradusius naujadarus. Absoliuti dauguma tyrinėtų naujadarų praktiškai neturi galimybių patekti į bendruosius žodynus, nes greičiausiai taip ir liks pavieniai ir vartosenoje nepaplis. Todėl itin vertingas yra tokios leksikos kaupimas Duomenyne ir pastarojo suteikiama galimybė juos įvairiais pjūviais tyrinėti.

Individual derivatives in the casual (free) style in the Database of Lithuanian Neologisms

After transferring the Database of Lithuanian Neologisms (Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas) into the Lithuanian Language Resources Information System “E. kalba,” it became possible to search for information in different ways. This paper is going to focus on the individual and/or authorial casual (free) style derivatives. They might be the best indicators of lexical innovations, creative potential, freedom and its diversity, the relation between the theoretically established patterns of word formation and their inconsistency. The researched data was selected according to three criteria: the world class (derivatives), the functional aspect (casual/free style), and the distinctive feature (individual, authorial). 435 neologisms have been studied. The paper is going to analyse them in terms of parts of speech, the method and type of word formation, analogical word formation, and expressive aspects. I am also going to focus on neologisms that are created in different speech variations, both spoken and written. The vast majority of the neologisms in question will never be included in dictionaries; most probably will remain individual, isolated instances and they will not enter the common use. Therefore, the collection of neologisms in the Database is especially valuable and it provides the opportunity for multiple studies.

dr Marcin Niemojewski
Uniwersytet Warszawski

Droga do wolności jako widowisko. O performatywnych aspektach Łańcucha Bałtyckiego

Analizując współczesne formy protestu zbiorowego w przestrzeni publicznej, badacze coraz częściej przyjmują perspektywę antropologiczną i sięgają po ujęcia i kategorie związane z refleksją naukową nad widowiskiem, rytuałem i performansem, takie jak teoria procesu rytualnego Victora Turnera, karnawał Michaiła Bachtina czy społeczeństwo spektaklu Guy Deborda, by wskazać, że formy te mają charakter performatywny. Perspektywa ta pozwala na pogłębione odczytanie znaczeń wydarzenia znanego jako “Łańcuch Bałtycki”. Pokojowa manifestacja, zorganizowana 23 sierpnia 1989 roku na terytorium trzech republik bałtyckich i z udziałem bez mała 2 milionów ich mieszkańców, stała się symbolem drogi Bałtów do niepodległości i wolności. Była jednak nie tylko aktem politycznego sprzeciwu, ale i przykładem praktyki społecznej nacechowanej widowiskowością, zaplanowanym działaniem intencjonalnie przyciągającym uwagę obserwatorów, przekształcającym więź łączącą jego uczestników, uobecniającym i rekonfigurującym kody symboliczne. Można dzisiaj postawić tezę, że właśnie performatywne aspekty tego i innych zbiorowych protestów (jak “śpiewająca rewolucja”), odbywających się w regionie bałtyckim w drugiej połowie lat 80. XX wieku, zdecydowały o międzynarodowej randze tych wydarzeń i roli, jaką odegrały w niepodległościowych dążeniach narodów bałtyckich.

The road to freedom as a spectacle: On the performative aspects of the Baltic Chain

While analysing the contemporary forms of collective protests in public space, researchers often start to adopt an anthropological perspective. In order to indicate the performative nature of these forms of protests, they refer to notions and categories that are typical of the scholarly approach to spectacle, ritual, and performance. They refer to Victor Turner’s theory of the ritual process, Mikhail Bakhtin’s carnival, or Guy Debord’s society of the spectacle. Such a perspective allows for an in-depth analysis of the meanings of the event known as the “Baltic Chain”. This peaceful demonstration, held on 23 August 1989 on the territory of the three Baltic republics, gathered nearly 2 million of their inhabitants and became a symbol of the Balts’ road to freedom and independence. However, it was not only an act of political defiance but also an example of a social practice marked by spectacularity, a planned activity aimed at attracting the attention of observers, transforming the bond between its participants, reconfiguring symbolic codes. It might be argued that it was the performative aspects that determined the international and political significance of the Baltic Chain and other collective protests that took place in the Baltic region in the second half of the 1980s (such as the “singing revolution”).

<p>Mg. philol. Sandra Okuņeva <i>Liepājas Universitāte</i></p>	<p>Radošā brīvība un lokālais kolorīts latviešu rakstnieces Andras Manfeldes pasakā “Kurš no mums lidos?”</p> <p>Referātā paredzēts raksturot radošās iztēles un konkrētās vides objektu mijiedarbes izpausmes mūsdienu latviešu rakstnieces Andras Manfeldes (1973) pasaku grāmatā bērniem “Kurš no mums lidos?” (2017), kas veltīta Liepājas pilsētas savdabīgai teritorijai – Karostai. Iecerēts raksturot realitātes tēlojuma un fantāzijas lidojuma sapludinājumu kā pasakā dominējošo vēstījuma manieri, kā arī analizēt Karostas naratīvu veidojošos elementus un atklāt lokālā kolorīta (dažādu topogrāfisko zīmju un vides objektu) lomu tekstā: darbības telpa, tēli, metaforiskas/simboliskas zīmes, kā arī garīgie un morālie orientieri, tā atklājot lokālā kolorīta zīmes kā rakstnieces A. Manfeldes radošuma inspirētājas.</p>	<p>Creative freedom and the local colour in Andra Manfelde's tale <i>Kurš no mums lidos?</i></p> <p>The paper is going to focus on interaction between the imagination and specific environmental objects in the book for children <i>Kurš no mums lidos? (Which one of us is gonna fly?, 2017)</i> by the contemporary Latvian writer Andra Manfelde. The book is devoted to Karosta, the particular place in the city of Liepāja. I am going to focus on the fusion of the reality and the fantasy flight, the dominating motif of the tale. I am also going to analyse the elements creating the narrative of Karosta and emphasise the function of the local colour (various topographic signs and environmental objects) in the text. It appears that certain elements of the local colour, such as space, images, metaphorical/symbolic signs, or spiritual landmarks inspire Manfelde's creativity.</p>
<p>dokt. Greta Paskočiūmaitė <i>Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas</i></p>	<p>Laisvės kaina: Lietuvos antisovietinio partizaninio karo dalyvių patirtys</p> <p>Pranešime atsižvelgiama į 1944–1953 m. Lietuvoje vykusį antisovietinį partizanų karą. Laisvės kovotojai save vadinėję okupuotos Lietuvos gyventojai ginkluota kova siekė nepriklausomos valstybės atkūrimo. Tapimas rezistentu iš esmės keisdavo ne tik individo, bet ir jo artimųjų gyvenimą. Pasipriešinimo laikotarpiu įgytos bei represijų nulemtos patirtys turėjo svarios įtakos šeimos narių tarpusavio ryšiams bei santykiui su okupacija. Pranešime analizuojama, kaip partizaninio karo dalyvių šeimose buvo ir yra kalbama apie rezistenciją, kaip jose suvokiama laisvė ir artimųjų indėlis į jos siekimą. Svarstoma, kaip asmeninės patirtys veikia šeimos ir visuomenės atmintį, jos tarpgeneracinį perdavimą. Svarstymai paremti lauko tyrimo duomenimis, kuriuo siekiama apčiuopti partizanų, jų vaikų ir anūkų santykį su laisvės kovomis.</p>	<p>The price of freedom: The experiences of the participants of the Lithuanian anti-Soviet partisan war</p> <p>The paper looks back at the 1944–1953 anti-Soviet guerrilla war in Lithuania. The people of occupied Lithuania, who called themselves freedom fighters, sought to restore an independent state through armed struggle. Joining the resistance fundamentally changed not only the life of a given individual but also of their loved ones. The experience of the resistance and the repression had a significant impact on the relationship between family members and their attitude towards the occupation. The paper analyses how resistance was and is discussed in the families of partisans, how they perceive freedom and the contribution of their loved ones to its pursuit. It examines how personal experiences affect the memory of the family and society, and its intergenerational transmission. The analysis is based on data from a field study that seeks to grasp the relationship between partisans, their children and grandchildren and the struggles for freedom.</p>

dr Katarzyna Pasternak
niezależna badaczka

The Soviet gender contract after the collapse of the USSR. Cultural patterns and social role of a Soviet working woman in Lithuanian film “Stebuklas”.

Lithuania, like every country included in the frames of the Soviet Union, was subject to many cultural changes. They did not only concern forced russification and pushing the Lithuanian language to the background, but also concerned attempts to modify traditional cultural patterns – every citizen of the Soviet Union would have become a homo sovieticus.

The challenge taken by the Soviet Union authorities to transform deeply rooted patterns of femininity and masculinity into the culture has not been fully achieved. However, it resulted in the emergence of new social roles such as the role of “working woman / mother” in a manner that attracts our attention. Focus is drawn to the fact that the emergence of this role was related to the gender contract introduced in the Soviet period, according to which the woman was obliged to perform both tasks for the family and the state.

The fact that the social role of a working woman was deeply rooted in the culture of nations that were in close contact with the Soviet Union, confirms its presence not only in the social reality of these countries, but also the use of this model in contemporary culture texts. One of them is the Lithuanian film *Stebuklas*, which tells the story of post-Soviet Lithuania – suffering from the economic, political and social crisis. The main character – Irena, devoted her entire life to the management of a pig farm. Her character perfectly illustrates the subject being researched – a working woman, work leader. The aim of the speech will be to look at Irena in the context of the Soviet gender contract – how Irena realizes herself as a woman, how she fulfils the role of a working woman, or has gone completely away from the traditional model of femininity culture, in which she should fulfil herself as a wife and mother.

We will look for answers to these questions in the content of *Stebuklas* film.

An interesting motif also seems to be the contact of the East with the West – this issue will be presented on the basis of Irena’s relationship with Bernardas – a stranger from the United States. This problem, however, will be exposed in a marginal way and will only serve to expose the social role that Irena plays and from which she subconsciously wants to free herself.

dr Justyna Prusinowska
Uniwersytet
im. A. Mickiewicza
w Poznaniu

Kształty wolności według Alberta Belsa

Powieść „Klatka” („Būris”, 1972) Alberta Belsa należy bez wątplenia do najdonioślejszych komunikatów wysłanych przez skolonizowanych Łotyszów w stronę Imperium. Zamknięta w tytułowej klatce cielesna powłoka człowieka zostaje uformowana na kształt kwadratu, lecz umysł uwięzionego, pomimo zastosowania najwymyślniejszych narzędzi, opiera się kontroli. Bels buduje na kartach powieści pojęcie „klatkowości” (łot. ‘būvība’), która zdaniem autora istnieje właściwie od zawsze i nie ogranicza się wyłącznie do krajów byłego Związku Radzieckiego oraz systemów totalitarnych, choć to z tymi zjawiskami kojarzy się ją obecnie najczęściej. „Klatkowość”, przeciwieństwo wolności (łot. ‘brīvība’), może dotknąć w różnym czasie każdego. Choć Bels za główny cel swej odważnej wypowiedzi obiera obnażenie mechanizmów działania władzy radzieckiej, to ostro krytykuje także i samego człowieka, który wraz z rozwojem cywilizacyjnym staje się coraz to bardziej wygodny i leniwy, a co za tym idzie, kurczy się jego zdolność racjonalnego myślenia. Właśnie tej kwestii, rozmaicie rozumianej klatkowości, poświęcony będzie referat.

The forms of freedom according to Alberts Bels

Būris (The Cage, 1972), a novel by Alberts Bels, is undoubtedly one of the most significant messages sent by the colonised Latvians to the Empire. The human body, imprisoned in the title cage, is formed into a square shape, but the mind of the prisoner resists the control, despite the use of the most sophisticated tools. In his novel, Bels creates the notion of being encaged (in Latvian: *būvība*). In his opinion, this state has existed for all time and it is not limited only to the former Soviet republics and totalitarian regimes, although it is most often associated with them. Being encaged, an antonym of freedom (in Latvian: *brīvība*), can be experienced by anyone, at different times. Although Bels mainly aims to expose the mechanisms of the Soviet power, he also harshly criticises the human in general. Along with the development of civilisation, the human becomes more and more lazy and thus, loses their ability to think rationally. My paper is going to focus on different forms of being encaged.

dr. Alma Ragauskaitė
Lietuvių kalbos institutas

Škotų asmenvardžių fenomenas XVII–XVIII a. Kėdainių aktų knygoje – miesto daugiakultūrinės ir daugiatautės bendruomenės laisvės atspindys

1. XVII–XVIII a. Kėdainiai – tai vienas iš nedaugelio privačių Lietuvos miestų, turėjęs saugotas ir puoselėtas daugiakultūrinės tradicijas, priklausęs kunigaikščių Radvilų giminei. XVII a. Kėdainiai buvo svarbus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės evangelikų reformatų ir lietuviškos raštijos centras, daugiareligijinis bei daugiatautis miestas.
2. Antroponiminė medžiaga pranešimui daugiausia surinkta iš 1623–1799 m. Kėdainių savivaldos institucijų dokumentų. Iš viso yra išlikusios 24-ios unikalios miesto aktų knygos. Tai vieni svarbiausių kėdainiečių istorinės antroponimijos šaltinių (Ragauskaitė 2008: 31–33; 2016: 40–42). Iš šių senųjų rankraščių buvo atrinkta apie 250 škotiškos kilmės įvardijimų (skaičiuoti įvairūs pavardžių formų variantai).
3. Šio pranešimo tikslas – apibūdinti škotų bendruomenės veiklą XVII–XVIII a. Kėdainiuose, išsamiai aptarti šios tautybės asmenų įvardijimo tendencijas ir jų paveldimų antroponimų (pavardžių) fiksavimo svarbiausias ypatybes miesto istorijos dokumentuose.
4. Apie 1628–1629 m. į Kėdainius atvykę škotai jau turėjo pavardes, tačiau jų užrašymas įvairavo. Tai lėmė istorijos šaltinių kontekstas, vienodos ir visiems privalomos įvardijimo sistemos nebuvimas, to meto raštininkų turėta rašto tradicija. Tačiau akivaizdu, kad XVII–XVIII a. dominuoja įvardijimai, aiškiai liudijantys kėdainiečių škotų paveldimų asmenvardžių (pavardžių) funkcionavimą Kėdainių miesto istorijos dokumentuose.

Literatūra

Ragauskaitė, Alma. 2008: *Tendencies in the Evolution of Hereditary Surnames of Townspeople in Lithuania from Sixteenth to Eighteenth Centuries*. – *Zunamen / Surnames* 3, 29–37.
Ragauskaitė, Alma. 2016: *Škotų pavardžių užrašymo tendencijos XVII–XVIII a. Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose*. – *Acta Linguistica Lithuanica* 75, 39–61.

The phenomenon of Scottish personal names in the 17th and 18th century in the books of Kėdainiai: The reflection of freedom of the city's multicultural and multinational community

1. In the 17th and 18th century, Kėdainiai was one of few private cities in Lithuania. It belonged to the Radziwiłł family and it cultivated multicultural traditions. In the 17th century the multi-religious and multinational city was an important centre of the Reformed Church in the Great Duchy of Lithuania.
2. The anthroponym material for the paper was mainly collected from 1623-1799 city documents. These include 24 unique city records, some of the most important historical sources of anthroponyms (Ragauskaitė 2008: 31–33; 2016: 40–42). From these old manuscripts about 250 names of Scottish origin were selected (including various forms of surnames).
3. The aim of the paper is to describe the activities of the Scottish community in Kėdainiai in the 17th and 18th century, to discuss the tendencies of naming people of this nationality and the most important features of hereditary anthroponyms (surnames) recorded in the city documents.
4. The Scots who came to Kėdainiai in 1628–1629 had already had surnames, but their spelling varied. It was determined by the historical context, the absence of a mandatory naming system, and the writing tradition of the scribes at the time. However, it is obvious that the given names that dominated in the 17th and 18th centuries testify to the functioning of Scottish surnames in the city documents.

Literature

Ragauskaitė, Alma. 2008: *Tendencies in the Evolution of Hereditary Surnames of Townspeople in Lithuania from Sixteenth to Eighteenth Centuries*. – *Zunamen / Surnames* 3, 29–37.
Ragauskaitė, Alma. 2016: *Škotų pavardžių užrašymo tendencijos XVII–XVIII a. Kėdainių miesto istorijos šaltiniuose*. – *Acta Linguistica Lithuanica* 75, 39–61.

dr. Aušra
Rimkutė-Ganusauskienė
Kauno kolegija

Naujieji elektroninės komunikacijos pavadinimai

Elektroninė erdvė ir šiuolaikinės komunikacijos priemonės keičia senuosius bendravimo įpročius – vis dažniau ne tik asmeniniai, bet ir dalykiniai pokalbiai perkeliama į virtualią erdvę. Plėtojantis elektronei komunikacijai, prireikia įvardyti įvairiausių su ja susijusių naujų dalykų, pradedant nuo programų, veiksmų, reiškinių, asmenų, bendruomenių pavadinimų, baigiant savito santykio su pasauliu įvardijimu. Šio pranešimo tikslas – panagrinėti Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne (<https://ekalba.lt/naujazodziai/naujienos>) fiksuojamus naujuosius elektroninės komunikacijos pavadinimus tokius kaip asmenukė, feisbukiškės, grotažymė, instagramas, jutubas ir kt. Nustatyta, kad tarp naujų el. komunikacijos pavadinimų vyrauja skoliniai, iš jų 47% angliškos. Lietuviškos kilmės pavadinimų šiek tiek mažiau – 43%, tačiau šis skirtumas nėra toks ryškus, kaip paprastai yra teigiama.

Neologisms in the field of electronic communication

The electronic space and modern means of communication change the old communication habits: more and more often, both personal and business conversations are transferred to the virtual space. With the development of electronic communication, it is necessary to come up with some new names, including the names for programmes, actions, phenomena, people, communities, and the unique relationship with the world. The aim of this paper is to analyse neologisms in the field of electronic communication, recorded in the Database of Lithuanian Neologisms (Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas, <https://ekalba.lt/naujazodziai/naujienos>). These include words such as “asmenukė”, “feisbukiškės”, “grotažymė”, “instagramas”, “jutubas” etc. It appears that borrowings are the most popular type of neologisms in the field of electronic communication. 47% of them are borrowings from English. Since the number of neologisms of Lithuanian origin is only slightly smaller (43%), the difference proves to be less pronounced than it is usually claimed.

dr. Antanas Smetona
Vilniaus universitetas

Neapykantos kalba ir laisvė ja kalbėti

Tiek valstybės Konstitucija, tiek Visuotinė žmogaus teisių deklaracija užtikrina mums teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Aišku, šia laisve negalima dangstyti nusikalstamų veikų.

Šių aspektų praktinis nederinimas ir nesupratimas pastaruoju metu bent jau Lietuvoje gresia virsti įsitikinimų raiškos cenzūra – mat visas pejoratyvus ar emocingiau nuspalvintas kalbėjimas, nederantis su oficialiomis ideologinėmis doktrinomis, nesusimąstant žymimos neapykantos kalba (hate speech).

Vis dėlto, siekiant užbėgti už akių minčių ir įsitikinimų cenzūrai, privalu aiškiai nubrėžti ribas, kurios skiria neapykantos kalbą nuo konstitucinės įsitikinimų raiškos laisvės, net jei tie įsitikinimai kam nors labai nepatinka, yra nepolitkorektiški, nemandagūs ar sklinda iš visuomenės paribių.

Šiai skirčiai nustatyti yra du keliai: juridinis (pirminis) ir pragmatinis (ekspertinis).

Neapykantos kalba neidentifikuojama emociniais kriterijais – ji turi patekti į įstatymu draudžiamų veikų sąrašą, o patekimo pagrįstumas įrodomas lingvistiniais pragmatiniais įrankiais dėl pačios veikos kalbinės prigimties.

Hate speech and the freedom to use it

Both the state constitution and the Universal Declaration of Human Rights guarantee our right to have our own beliefs and to express them freely. Of course, it does not pertain to criminal activity.

The practical disparity and misunderstanding of these aspects in the recent years, at least in Lithuania, might provoke instances of censorship. Nearly all pejorative or emotional speech which is not in line with the official ideology is immediately classified as hate speech.

However, in order to anticipate the censorship of thoughts and beliefs, one must establish how to distinguish hate speech from the constitutional freedom to express one's own beliefs, even if these beliefs might be received unfavourably, seem politically incorrect or impolite, or they spread from the fringes of society.

In order to make such a distinction, there are two possible ways: legal (primary) and pragmatic (expert). Hate speech is not identified by emotional criteria, it has to be included in the list of activities prohibited by law, and, due to the linguistic nature of the act itself, its validity has to be proved by linguistic pragmatic tools.

dr. Anželika Smetonienė
Lietuvių kalbos institutas

Leksemų „laisvė“ ir „laisvas“ atitikmenys senuosiuose lietuvių kalbos raštuose

„Lietuvių kalbos žodyne“ žodis „laisvė“ turi nemažai reikšmių, tačiau XVI–XVII a. lietuvių kalbos raštuose jis aptinkamas palyginti retai ir paprastai vos keliomis reikšmėmis. Tas pats pasakytina ir apie daiktavardžio „laisvė“ pamatinį žodį – būdvardį „laisvas“, dabartinėje lietuvių kalboje turintį net 11 reikšmių. Kyla klausimas, kodėl: juk apie laisvę kalbama nuo Antikos laikų, ji minima ir Biblijoje kaip gėris, pasiekiamas per tiesą. XVI–XVII a. lietuvių kalbos raštuose šios sąvokos neišvengiamai buvo vartojamos, tačiau joms įvardinti dažniausiai remtasi skolinine leksika: „valnas“, „valnystė“, „valnastis“, „valnybė“, rečiau – „liuosas“, „liuosybė“.

Be to, su laisvės sąvoka persidengia ir 5-oji žodžio „valia“ reikšmė „laisvas pasirinkimas, nesivaržymas ką daryti, laisvai elgtis, laisvė“ ir tai randama jau 1599 m. M. Daukšos postilėje. Pranešime apžvelgiama, kokie „laisvės“ ir „laisvas“ atitikmenys vartojami senuosiuose lietuvių kalbos raštuose ir kokios pastebimos jų vartojimo tendencijos.

Equivalents of lexemes „laisvė“ (freedom) and „laisvas“ (free) in the old Lithuanian writings

Although in the Dictionary of Lithuanian (Lietuvių kalbos žodynas), the word „laisvė“ (freedom) has a lot of meanings, when it comes to Lithuanian writings from the 16th and 17th centuries, it appears relatively rarely and is usually used only in a few contexts. The same can be said about the base word for the noun „laisvė“, the adjective „laisvas“ (free). In the modern Lithuanian it has as many as 11 meanings. It might be tempting to ask, why is that. Freedom has been written about since the ancient times; in the Bible it is described as a good that can be attained through truth. Such notions were inevitably touched upon in the Lithuanian writings from the 16th and 17th centuries but they were usually expressed using borrowings, such as „valnas“, „valnystė“, „valnastis“, „valnybė“, or, less frequently, „liuosas“, „liuosybė“. In addition, the fifth meaning of the word „valia“ overlaps with the notion of freedom: „free choice, freedom not to do something, to act freely, freedom“ and the word itself can be found already in Mikalojus Daukša's postil. The paper examines the equivalents of the words „laisvė“ and „laisvas“ that are used in the old Lithuanian writings and the tendencies in their use.

dr. Irena Smetonienė
Vilniaus universitetas

Laisvės sąvokos konceptualizacija lietuvių literatūroje

Turbūt nėra filosofo, rašytojo, teisininko, kuris nebūtų rašęs apie laisvę. Gal todėl, kad laisvė yra prigimtinė kiekvieno žmogaus teisė, nepaisant jo tapatybės. Grožinėje literatūroje apie laisvę rašyta ypač daug: ir apie tautos nepriklausomybę, ir apie individo troškimą išsilaisvinti iš vidinių pančių. XIX a. pabaigos – XX a. pirmos pusės literatūroje laisvė įvairialypė. Maironiui laisvė yra iškovota nepriklausomybė. Lietuvos laisvei savo posmus skyrė į Vakarus pasitraukę poetai B. Brazdžionis ir J. Aistis. Tarp laisvės ir tėvynės galima rašyti lygybės ženklą – taip laisvės ir tėvynės ryšį chiazmo figūra pavaizduoja J. Tumas-Vaižgantas. Kovai už laisvę gali būti paskirtas visas gyvenimas ir todėl jis gražus, taip rašo A. Vienuolis padavimuose ir legendose. B. Sruoga pats patyrė, kokia nelaisvės kaina, todėl jo romane „Dievų miškas“ atskleidžiamas fizinės laisvės apribojimas. V. Mykolaitis-Putinas „Altorių šešėlyje“ iškelia dvasinės laisvės problemą. Jaunųjų rašytojų kūryboje apie laisvę kalbama mažai, o jeigu ir užsimenama, tai ji koncentruota į sprendimų priėmimo laisvę ir saviraišką.

Conceptualisation of freedom in Lithuanian literature

It seems that every philosopher, writer, or lawyer has written about freedom. Maybe because freedom is an inherent right of every human being, regardless of their identity. Freedom is an especially popular topic in fictional writings: writers touch upon both the nation's independence and the individual's desire to break free from inner shackles. In the literature at the turn of the 19th and 20th centuries, freedom is presented in different ways. For Maironis, it means independence that needs to be won. Bernardas Brazdžionis and Jonas Aistis, poets who left for the West, also wrote about Lithuania's freedom. Juozas Tumas-Vaižgantas thought that freedom and homeland might be treated as equals and depicted it using the figure of chiasm. In his works, Antanas Vienuolis wrote that one can sacrifice one's whole life to fight for freedom and that makes one's life beautiful. Balys Sruoga himself experienced the cost of captivity; in his novel *Forest of the Gods* (*Dievų miškas*), he depicts the restriction of physical freedom. In his novel *In the Shadow of the Altar* (*Altorių šešėlyje*), Vincas Mykolaitis-Putinas touches upon the problem of spiritual freedom. Freedom is less popular amongst the younger generation of writers; when they mention it, they focus on one's freedom to make one's own decisions and on freedom of self-expression.

dr hab. Inesa Szulska
Uniwersytet Warszawski

Fantazmaty wolności w dobie niewoli (na podstawie analizy intermedialnych kontekstów „Album od Ziemian znad Niemna H. Sienkiewiczowi (1875–1900)“)

Wystąpienie zostanie poświęcone szczegółowej charakterystyce kontekstów intermedialnych daru jubileuszowego „Album od Ziemian znad Niemna H. Sienkiewiczowi (1875-1900)”, stanowiącego ciekawe świadectwo recepcyjne i światopoglądowe końca XIX wieku. Album, obok dedykacji jubilatowi, opatrzony jest ilustracjami z motywami litewskimi autorstwa F. Ruszczyca, H. Weyssenhoffa, K. Alchimowicza, H. Romerówny, J. Bałzukiewiczza, St. Fleury'ego, K. Witkowskiego. Analizie i interpretacji zostaną poddane: wydźwięk warstwy werbalnej i artystycznej „Albumu”, treści symboliczne i perswazyjne, możliwe literackie konotacje i pokrewieństwa ideowe z przesłaniem bliskich tematycznie liryków litewskich „Trakų pilis” („Zamek trocki”) J. Mačiulisa i „Lietuvos griuvėsių himnas” („Hymn ruin litewskich”) J. A. Herbačiauskasa (J. A. Herbaczewskiego).

Phantasms of freedom in the period of partitions (based on the analysis of intermedial contexts of Album od Ziemian znad Niemna H. Sienkiewiczowi (1875–1900))

The paper is going to offer the detailed description of the intermedial context of the jubilee gift for Henryk Sienkiewicz, *Album od Ziemian znad Niemna H. Sienkiewiczowi* (1875-1900), an interesting testimony of the reception and the worldview at the end of the 19th century. Apart from the dedication for the jubilarian, the album includes illustrations featuring Lithuanian motifs, authored by Ferdynand Ruszczyk, Henryk Weyssenhoff, Kazimierz Alchimowicz, Helena Romerówna, Józef Bałzukiewicz, Stanisław Fleury, and Karol Witkowski. I am going to analyse the verbal and the artistic effect of the album, its symbolic and persuasive content, possible literary connotations and ideological affinities with similar Lithuanian poems (*Trakų pilis* by Jonas Mačiulis and *Lietuvos griuvėsių himnas* by Juozas Albinas Herbačiauskas).

<p>dr Joanna Tabor <i>Uniwersytet Warszawski</i></p>	<p>Wolność bycia „lekkoduchem”: nowy podmiot liryczny poezji pomaironisowskiej Odzyskanie przez Litwę niepodległości w 1918 roku przyniosło wyczekiwaną wolność także literatom, którzy wreszcie mogli zrzucić z siebie ciężar odpowiedzialności za podtrzymywanie ducha narodowego, umacnianie morale czy pielęgnowanie tradycji. Literatura i sztuka mogły przestać pełnić funkcje społeczne i stać się wyrazem indywidualnych artystycznych doświadczeń oraz nieskrępowanej inwencji twórczej. Potrzeba odciążenia się od roli wieszczka była szczególnie wyraźna w środowisku awangardy, zgromadzonej wokół pisma „Keturi vėjai”, której duchowym przywódcą był Kazys Binkis. To właśnie twórcy jego pokolenia przełamują supremację wzorca poezji maironisowskiej – zdejmują go z piedestału, nadają jej bardziej ludzki wymiar. Podmiot liryczny poezji pomaironisowskiej może być niefrasobliwy, niesforny – może być lekkoduchem (Binkisowski termin „vėjavaikis”). W niniejszym referacie postaram się prześledzić, jak przejawia się wolność w postawie podmiotu lirycznego w wybranych utworach Kazysa Binkisa.</p>	<p>The freedom to be “vėjavaikis”: a new lyrical speaker in the post-Maironis poetry After Lithuania regained its independence in 1918, men of letters regained also much-awaited artistic freedom. Finally, they were no longer responsible for raising national spirits, boosting the morale, or cultivating traditions. Literature and art were no longer supposed to fulfil social functions and they could express individual artistic experience and unrestrained creativity. The artists’ need to distance themselves from the role of the bard was especially visible in the avant-garde circles gathered around the magazine <i>Keturi vėjai</i> and their spiritual leader, Kazys Binkis. This generation broke the supremacy of Maironis’s model of poetry. They took poetry off the pedestal and made it more human. The lyrical speaker in the post-Maironis poetry might be light-hearted or unruly – he might be “a child of wind” (referring to Binkis’s term “vėjavaikis”). In this paper, I attempt to trace the expression of freedom as manifested in the attitude of the lyrical speaker in selected poems by Kazys Binkis.</p>
<p>mgr Ilya Tsiabets <i>Szkoła Doktorska Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Łódzkiego</i></p>	<p>„Burza dusz” w reżyserii Dzintarsa Dreibergera jako filmowa narracja tożsamościowa W wystąpieniu chciałbym zaprezentować koncepcję filmowych narracji tożsamościowych, nad którą pracuję w ramach doktoratu dot. postkomunistycznych kinematografii bałtyckich. Wspomniana koncepcja jest syntezą hermeneutycznego ujęcia tożsamości osobowej zaproponowanego przez Paula Ricoeura, narratologicznych koncepcji Haydena White’a dot. reprezentacji historii m.in. w filmie oraz esencjalistycznego podejścia do szeroko pojętej narracji (w tym filmowej) przez Mieke Bal. Oprócz przedstawienia podstawowych założeń koncepcji, przedstawię próbę analizy filmowej opartej na niej. Analiza będzie dotyczyć łotewskiego filmu <i>Burza dusz (Dvēseļu putenis, reż. Dz. Dreiberger, 2019)</i>, który powstał m.in. z inicjatywy łotewskich instytucji publicznych w ramach świętowania stulecia niepodległości kraju. Film przedstawia wydarzenia pierwszej wojny światowej i łotewskiej wojny o niepodległość pod koniec drugiej dekady XX w. i zawiera dużą liczbę znaczników tożsamościowych, które zostaną zdekodowane za pomocą ww. koncepcji.</p>	<p>Blizzard of Souls directed by Dzintars Dreiberger as a film identity narrative In my paper, I would like to present the concept of film identity narratives which I develop in my doctoral dissertation on the post-communist Baltic cinematography. The concept synthesises Paul Ricoeur’s hermeneutic approach to the personal identity, Hayden White’s narratological concepts regarding the representation of history in films and other forms of art, and Mieke Bal’s essentialist approach to the broadly understood narrative (including film). My paper is also going to include an attempt at a film analysis of the Latvian film <i>Blizzard of Souls (Dvēseļu putenis, 2019)</i>, directed by Dzintars Dreiberger. Its production was supported by Latvian public institutions as part of the celebration of the country’s centenary. The film depicts the events of the First World War and the Latvian War of Independence in the late 1910s. It includes a great number of identity markers that I am going to decode using the aforementioned theory.</p>
<p>dr. Gitana Vanagaitė <i>Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas</i></p>	<p>Juozas Tumas-Vaižgantas ir laisvė Lietuvių literatūros klasikui Juozui Tumui-Vaižgantui (1869–1933) laisvė buvo viso gyvenimo imperatyvas. Pirmiausia – tai Lietuvos nepriklausomybės siekis, kova už galimybę kalbėti, rašyti ir melstis gimtąja kalba. Kad carinės Rusijos imperijai priklausančioje Lietuvoje pasiektų visų šių išorinių laisvių, Vaižgantas rinkosi kunigo kelią. Kunigo profesija – tai tam tikra nelaisvės forma. Tačiau laisva valia pasirinkęs kunigo kelią, Vaižgantas buvo aktyvus visuomenės veikėjas, dalyvavęs įvairių draugijų veikloje, joms vadovavęs. Jo vidinė laisvė yra sąmoningos savikūros rezultatas, gebėjimas atskirti asmenį ir jo atliekamus vaidmenis, gebėjimas žiūrėti ir vertinti nuopelnus ironiškai, nesitapatinti su jais. Pranešime, remiantis Vaižganto publicistiniais straipsniais ir laiškais, bus siekiama parodyti, kaip išorinės ir vidinės laisvės formos sugyveno visoje Vaižganto veikloje.</p>	<p>Juozas Tumas-Vaižgantas and freedom For Juozas Tumas-Vaižgantas (1869-1933), the classic of Lithuanian literature, freedom was a lifelong imperative. First and foremost, it meant striving for Lithuanian independence, the struggle to be able to speak, write, and pray in the mother tongue. In order to achieve all these external freedoms in Lithuania, which then belonged to the Tsarist Russian Empire, Vaižgantas opted for the career in the clergy. The profession of a priest can be characterised by some form of captivity. However, having voluntarily chosen to become a clergyman, Vaižgantas was also an active public figure. He participated in the activity of various societies and presided over them. His inner freedom was the result of conscious self-creation, his ability to separate himself from the roles he performed, to look at the merits and critically evaluate them, without identifying with them. The following paper, based on Vaižgantas’s articles and letters, is going to present the co-existence of these internal and external forms of freedom.</p>

dr. Imelda
Vedrickaitė-Frukacz
nepriklausoma tyrėja

Mitologemos ir ideologemos Sauliaus Tomo Kondroto prozoje

Pranešimo tikslas – išgryninti rašytojo prozą vienijančio aksiologinio lygmens svarbiausius dėmenis ir jų prieštarinę poveikį praeito amžiaus aštunto-devinto dešimtmečių yrančiai sovietų ideologinei sistemai.

Asmens sandūra su valdžios/galios sauvale, jos išimtinai ženkliska ir grobuoniška prigimtimi išjudina ir priverčia kisti moralines-vertybines visuomenėje vyraujančias atskaitas. Stebėtina, kad pasakiškumu kerintys ir maištingi Kondroto tekstai palyginti lengvai prasprūdo pro cenzūros akis ir 1986 m. buvo glavlito uždrausti tik po autoriaus pabėgimo iš Sovietų Sąjungos (romanai *Žalčio žvilgsnis*, 1981 m.; *Ir apsiniauks žvelgiantys pro langą*, 1985 m.; apsakymų rinkiniai *Pasaulis be ribų*, 1977 m., *Įvairių laikų istorijos*, 1982 m.).

Valdžios kaip tokios legitimumą, visuomenę vienijančios moralės sąlyginumą, individo laisve manipuluojančią teisę Kondroto tekstai svarsto iš nujausmintų, išimtinai analitinių ir netgi ciniškų pozicijų. Kondroto tekstams yra būdingas „radikalus pažinimo piktavališkumas“ (Foucault), tariant šio filosofo žodžiais apie pažinimo lemiamą valią ne susitapatinti su pažįstamu objektu, o nuo jo nutolti ir jį sunaikinti. Kondrotą domina vertybių raiškos svarbiausiuose žmogaus ritualuose ambivalencija. Totalaus kriticizmo šviesoje rašytojas žvelgia į autoriteto, teisėjo, protėvio figūrą, ji pasirodo kaip dviprasmiška ir nedalomai susijusi su autsaiderio, nusikaltėlio, giminės degradavusios atžalos personažais. Moralės ir teisės istoriškumas ir sąlyginumas tapo Kondroto dėmesio centru. Dviprasmiškai pasirodantis tiesos vaizdinyje jo prozoje natūraliai įsikūrė jam išreikšti ir užmaskuoti palankioje pasakos/legendos/šeimos sagos/ritualo formų variacijose. Mitinis mąstymas kaip kolektyvinės kūrybos dalis prasismelkė pro marksistinės ideologijos membraną ir atvėrė neišsemiamą laisvę pasakoti naujo pasaulio sukūrimo būdus. Kondroto pasakojime mitizavimas veikia kaip sovietinės ideologijos mimikrija. Jis į pirmą planą alegorijos dėka iškelia moralinių gairių, ideologijos svarbą. Kondroto konstruojamas pasakiškas pasaulis iš vidaus demontuoja sovietinės ir bet kokios kitos valdymo galios mechanizmą.

Imelda Vedrickaitė-Frukacz

Mythologemes and ideologemes in the prose by Saulius Tomas Kondrotas

The paper aims to discuss the most important elements binding Kondrotas's prose works on the axiological level and to identify their contradictory impact on the decaying Soviet ideological system in the 1970s and 1980s.

The individual's confrontation with the world of power/authority and its exceptionally predatory nature shakes them to the core and forces them to change their attitude to the socially accepted model of morality. Surprisingly, Kondrotas's enchanting and rebellious texts were overlooked by censors. Only after he escaped from the USSR in 1986, his texts were banned by Glavlit (novels *Žalčio žvilgsnis*, 1981; *Ir apsiniauks žvelgiantys pro langą*, 1985; collections of short stories *Pasaulis be ribų*, 1977, *Įvairių laikų istorijos*, 1982).

Kondrotas's texts assume an exceptionally analytical, even cynical perspective and examine the legitimacy of the authorities as such, the relative nature of the morality, and the law that manipulates the individual's freedom. Following Foucault's ideas, Kondrotas does not identify with the familiar object but opts to distance himself from it and destroy it. He is interested in the ambivalence of the expression of values in the most important human rituals. In the light of total criticism, he looks at the figures of an authority, a judge, an ancestor. They appear to be ambiguous and are inherently linked to the characters of an outsider, the criminal, the estranged descendant of a family. Kondrotas focuses also on the historicity and relativity of morality and law. The ambiguous image of truth in his prose is naturally disguised and expressed in a convenient form of a fairy tale / legend / family saga / ritual.

As part of collective creation, mythical thinking permeated the membrane of Marxist ideology and opened up the inexhaustible freedom to create narratives about the creation of the new world. In Kondrotas's narratives, mythization acts as a mimicry of Soviet ideology. Thanks to his use of allegory, he brings the importance of ideology and moral guidelines to the fore. His fabulous universe/world dismantles and disrupts the mechanisms of the (Soviet) governing power from within.

dr. Loreta Vilkienė
Vilniaus universitetas

Laisvos nuo stereotipų mokinių kognityvinės kalbinės nuostatos

Kalbinės nuostatos – tai vertinamoji reakcija į kalbą (Gardner 1985: 9; Garrett 2010: 20). Tokios nuostatos persmelmkia visą gyvenimą, net jei sąmoningai tai ir nesuvokiama (Garrett 2010: 1). Kognityvistų požiūriu, nuostatas sudaro trys komponentai: 1) kognityvinis, 2) afektyvus ir 3) elgesinis (Gardner 1985: 8; Oppenheim 2001: 175; Baker 1995: 12 ir kt.). Pranešime gilinamasi tik į kognityvinį nuostatų komponentą, kuris gali tapti prielaida rasti ir įsitvirtinti stereotipams (McKenzie 2010: 22). Pranešimo tikslas – atskleisti 16–18 m. amžiaus mokinių kognityvines nuostatas lietuvių kalbos atžvilgiu ir aptarti jų santykį su stereotipais. Tiriamoji medžiaga – 2020–2021 m. vykdamas Vilniaus universiteto projektą „Lietuvos gyventojų kalbinės nuostatos ir kalbinis elgesys“ (remia Valstybinė lietuvių kalbos komisija) surinkti 70 mokinių, gyvenančių įvairiuose Lietuvos miestuose, kokybiniai interviu. Atlikta kokybinė interviu turinio analizė.

Literatūra

Baker, C. (1995). *Attitudes and Language*. Multilingual Matters Ltd.
Gardner, R. C. (1985). *Social Psychology and Second Language Learning: the Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold Ltd.
Garrett, P. (2010). *Attitudes to Language*. Cambridge University Press.
McKenzie, R. M. (2010). *The Social Psychology of English as a Global Language: Attitudes, Awareness and Identity in the Japanese Context*. Springer.
Oppenheim, A. N. (2001). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*. London and New York: Continuum.

Students' cognitive language attitudes, free of stereotypes

Language attitudes are evaluative responses to language (Garner 1985: 9; Garrett 2010: 20). Such attitudes permeate a lifetime, even if they are not consciously comprehended (Garrett 2010: 1). According to cognitivists, language attitudes consist of three components: 1) cognitive, 2) affective, and 3) behavioural (Gardner 1985: 8; Oppenheim 2001: 175; Baker 1995: 12 etc.). The paper is going to focus only on the cognitive component, which can become a precondition for establishing stereotypes (McKenzie 2010: 22). The aim of the paper is to reveal cognitive attitudes towards the Lithuanian language in a group of students aged 16-18 and to discuss their relationship with stereotypes. The research material are 70 qualitative interviews with students from various Lithuanian cities, conducted in the years 2020-2021. The research was carried out within the framework of Vilnius University's project "Lietuvos gyventojų kalbinės nuostatos ir kalbinis elgesys" (Language attitudes and linguistic behaviour of the Lithuanian population, funded by the State Commission of the Lithuanian Language).

Literature

Baker, C. (1995). *Attitudes and Language*. Multilingual Matters Ltd.
Gardner, R. C. (1985). *Social Psychology and Second Language Learning: the Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold Ltd.
Garrett, P. (2010). *Attitudes to Language*. Cambridge University Press.
McKenzie, R. M. (2010). *The Social Psychology of English as a Global Language: Attitudes, Awareness and Identity in the Japanese Context*. Springer.
Oppenheim, A. N. (2001). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*. London and New York: Continuum.

dr Tatjana Vologdina
Uniwersytet Wrocławski

Uwolnienie się od choroby w zamówieniach litewskich

W ostatnim czasie uległo zmianie nasze postrzeganie wolności, osobistej i społecznej. Pandemia sprawiła, że miliony ludzi na świecie utraciły wolność, epidemia stała się synonimem braku wolności, uwięzienia. W referacie zostanie omówiony koncept uwolnienia się od choroby w zamówieniach litewskich, technikach uzdrowieniowych, znajdujących się na pograniczu folkloru, religii, medycyny i magii ludowej. Na podstawie systemu M. Marczewskiej (M. Marczevska, *Ja cię zamawiam, ja cię wypędzam... Choroba. Studium językowo-kulturowe*. Kielce, 2012) zostaną omówione strategie wpływu na chorobę stosowane w tekstach litewskich zamówień.

Celem każdej z 8 strategii jest wygnanie i pozbycie się choroby. W tym kontekście przeanalizowany zostanie wątek „lokalizacji” wypędzenia. Podstawową regułą w tym zagadnieniu jest to, że choroba musi być odesłana „daleko” i skutecznie, tak żeby nie miała możliwości powrócić. Takimi medytacyjnymi miejscami w zamówieniach są: ziemia, woda, drzewa lub kombinacje powyższych przestrzeni.

Freeing oneself from disease in Lithuanian spells

Our perception of freedom, both personal and social, has changed recently. The pandemic caused millions of people in the world to lose their freedom. It started to be associated with the lack of freedom and with imprisonment. In my paper, I am going to discuss the concept of freeing oneself from disease in Lithuanian spells, healing techniques that combine folklore, religion, medicine, and folk magic. Drawing from the system created by Marzena Marczevska (M. Marczevska, *Ja cię zamawiam, ja cię wypędzam... Choroba. Studium językowo-kulturowe*. Kielce, 2012), I am going to discuss the strategies of influencing the disease used in the texts of Lithuanian spells.

Each of the eight strategies aims to chase out and get rid of the disease. In this context, I am going to analyse the question of the “location” of the act of chasing out. The main rule here is that the disease has to be sent “far away” and it has to be done effectively so that it cannot come back. Such meditative locations in the spells include earth, water, trees, or combinations of the above.

dr. Vilma Zubaitienė
Vilniaus universitetas

Laisvė kurti lietuvių kalbos žodynus: XIX a. pradžia

Pranešime tiriama trys rankraštiniai žodynai: D. Poškos lenkų–lotynų–lietuvių kalbų (~1825–1830) ir du D. Sutkevičiaus žodynai: 1835 m. „Lietuvių–žemaičių–lenkų kalbų žodynas („Słownik Litewsko-Żmudzko Polski“ ir kiek papildytas jo 1848 m. variantas – „Zodnikas Letuwiszkay-Lotiniszkay-Lenkiszkas“. XIX a. pradžioje kilęs lietuvių sąjūdis kaip vertybes išskėlė kalbą, literatūrą ir istoriją. K. Bogušo studija „Apie tautos ir kalbos pradžią“ žadino „lietuvių istoriografinę ir filologinę mintį“ (Vanagas 1994: 130). Pradėta svarstyti, kokia tarmė yra tinkamiausia kaip bendrinės lietuvių kalbos pamatas (Subačius 1998). D. Poška remdamasis S. B. Lindės žodynu ėmėsi rengti trikalbį žodyną: jame dažnai pateikiama platesnių istorinių ir etnografinių paaiškinimų, kultūrinės terminijos ir geografinių pavadinimų. D. Sutkevičiaus tikslas buvo parengti istorinį žodyną, t. y. suregistruoti ankstesniuose raštuose pateiktus žodžius ir citatas (Kruopas 1966/1998). Laisvė kurti žodynus čia suvokiama kaip galimybė atsirinkti antraštinius žodžius, vartosenos junginius iš registro šaltinio ir praplėsti antraštinę, galimybė remiantis lietuvių kalbos rašytine tradicija sudaryti savą registrą, kurio pirmoji kalba yra lietuvių, galimybė pateikti lietuvių kalbos leksiką, svarbią tiek tautos identitetui, savo krašto kalbai ar tarpei bei kalbos istorijai pažinti. Žodynininkai suvokiami kaip laisvi kūrėjai: jų laisvės formas ir išsiskeltus tikslus galima atpažinti tiriant žodynus tiek kultūriniu, tiek lingvistiniu aspektais.

Freedom to create Lithuanian language dictionaries at the beginning of the 19th century

The paper examines three handwritten dictionaries: Dionizas Poška's Polish-Latin-Lithuanian dictionary (~ 1825–1830) and two dictionaries by Dominikas Sutkevičius: *Lithuanian-Samogitian-Polish dictionary (Słownik Litewsko-Żmudzko Polski)* and its slightly supplemented version from 1848, *Zodynik Letuwiszkay-Lotiniszkay-Lenkiszkas*. In the 19th century, the Lithuanian national movement praised the language, literature and history as the greatest values. Bogušas's study *Apie tautos ir kalbos pradžią*, inspired the "Lithuanian historiographical and philological thought" (Vanagas 1994: 130). After much thought and consideration regarding the choice of the dialect that would serve as the most appropriate basis for the general Lithuanian language (Subačius 1998), Poška started to work on the tri-lingual dictionary, inspired by Samuel Linde's dictionary. His dictionary includes broader historical and ethnographic explanations as well as cultural terminology and geographical names. Sutkevičius aimed to compile a historical dictionary, i.e. to register words and quotations that appeared in previous writings (Kruopas 1966/1998). Freedom to create dictionaries is perceived here as the ability to select entries and usage compounds, and to expand a given entry, the possibility to create one's own register, based on Lithuanian, to use Lithuanian as the first language, the opportunity to present the vocabulary of the Lithuanian language, which is important both in terms of the (linguistic) identity of the nation and of the history of the language. The authors of the dictionaries are perceived as free creators: their forms of freedom and their goals can be recognized by studying dictionaries from both cultural and linguistic perspective.

prof. dr. Indrė Žakevičienė
Vytauto Didžiojo
universitetas

The Fields of Music and Literature on the Eve of Sąjūdis: the Forms of Freedom

The main aim of the paper is to ponder upon the concept of cultural turning-point having in mind Lithuanian cultural and historical situation on the eve of Sąjūdis (1985 – 1990) and to discuss the abilities of communication between two cultural fields – music and literature. One of the most vivid examples of such communication could be the series of four editions „Jauna muzika“ (Young Music) (1987–1990), which was issued as particular manifesto of young Lithuanian composers (who were born after 1950), not content with cultural and political stagnation. The first edition of the series accompanied one of the first musical events under the title „Jaunimo kamerinės muzikos dienos“ (The Days of Chamber Music by Young Composers), which later developed into the annual musical festival „Druskomanija“. The content of the editions reflects the need to unite the power of the sound and of the word, to encode the resistance against the authorities seeking for at least spiritual freedom. The assumptions presented in the paper will be based on theoretical statements of Pierre

prof. dr. Ingrida
Žindžiuvienė
*Vytauto Didžiojo
universitetas*

Migration Routes as Trauma Sites: Collective Trauma in Ruta Sepetys' Novel 'Salt to the Sea'

The paper focuses on the representation of migration routes at the end of World War Two in a contemporary Lithuanian-American author's, Ruta Sepetys' (b.1967), novel 'Salt to the Sea' (2016). In the novel, the author tells a sad story of thousands of migrants from the Baltic States and other regions fleeing from the Red Army in January of 1945. Their destination is the ports of Gdansk and Gdynia, from where they can move westwards away from the atrocities of the Red Terror. Different sites of trauma are discussed and their impact on collective memory are examined. Types of memory are analysed from the aspect of multi-voiced cross-cultural collective trauma. The four-layered focalization technique, successfully employed by the author, creates the multi-voiced traumatic narrative; therefore, the fictional story, based on true historical facts, employs the distinct strategies of collective memory of the place/route. Close relationship between the individual memory and collective memory will be emphasized: collective memory may have a strong influence on the capacity of individual or personal memory; likewise, individual memory influences the generality of collective memory.